

BAĞIMLILIKLA MÜCADELE PROGRAMI ETKİ ANALİZİ RAPORU

Hazırlayanlar

Kültegin Ögel

Burcu Oğuzdoğan

2018

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti	4
Projelerin Değerlendirmeye Alınma Durumu.....	5
BÖLÜM 1: Önleyici Projelerin Etkililik Değerlendirmesi.....	6
Önleyici Projelerin Genel Özellikleri.....	7
Konu Dağılımı.....	7
Hedef Kitle.....	7
Tamamlanma Durumu.....	8
Uygulanan Projelerin Yapısı.....	8
Uygulanan Eğitimlerin Özellikleri.....	10
Önleyici Projelerdeki Katılımcıların Özetleri..	11
Cinsiyet ve Yaşa Göre dağılımı.....	11
Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	11
Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı	12
Arkadaşlar Arasındaki kullanıma Göre Dağılımı	12
Memnuniyet Anketlerine Göre Dağılımı.....	12
Önleyici Projelerdeki Bulguların Özetleri.....	13
Ön test ve son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi.....	13
İzleme ve ön testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi.....	13
İzleme ve Son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi.....	13
Sonuçlar.....	14
Öneriler.....	15
BÖLÜM 2:Müdahale Projelerinin Etkililik Değerlendirmesi.....	31
Müdahale Projelerinin Genel Özellikleri.....	32
Konu Dağılımı.....	32
Hedef Kitle.....	32
Tamamlanma Durumu.....	33
Uygulanan Projelerin Yapısı.....	33
Uygulanan Çalışmaların Özellikleri.....	35
Müdahale Projelerdeki Katılımcıların Özetleri.....	35
Cinsiyet ve Yaşa Göre dağılımı.....	35
Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	36
Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı.....	36
Arkadaşlar Arasındaki kullanıma Göre Dağılımı.....	36
Kendine Zarar Verme Davranışına Göre Dağılımı.....	37
Sözel veya Fiziksel Tartışma Sıklığına Göre Dağılımı.....	37
Suç İşleme Sebebiyle Ceza Alma Sıklığına Göre Dağılımı.....	37
Alkol ve Madde Bağımlılığı Risk Değerlendirmesine Göre Dağılımı.....	37
Müdahale Projelerdeki Bulguların Özetleri.....	38
İzleme anketlerine katılım durumu.....	38
İzleme anketlerinin karşılaştırılması, istatistiksel değerlendirilmesi.....	38
Projenin yararının karşılaştırılması, istatistiksel değerlendirilmesi.....	38
Sonuçlar.....	39
Öneriler.....	40

TABLULAR

Tablo 1. Projelerin Değerlendirmeye Alınma Durumları.....	17
Tablo 2. Önleme Projelerinin Konu ve Hedef Kitle Dağılımı.....	18
Tablo 3. Önleme Projelerinin Tamamlanma Durumu.....	19
Tablo 4. Uygulanan Projelerin Yapısı.....	20
Tablo 5. Uygulanan Eğitimlerin Özellikleri.....	21
Tablo 6. Eğitimlere Katılanların Cinsiyet ve Yaş Özellikleri.....	22
Tablo 7. Eğitimlere Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	23
Tablo 8. Eğitimlere Katılanların Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı.....	24
Tablo 9. Arkadaşlar arası kullanıma Göre Dağılımı.....	25
Tablo 10. Memnuniyet anketlerine Göre Dağılımı.....	26
Tablo 11. Ön test ve son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi..	27
Tablo 12. İzleme ve ön testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi....	28
Tablo 13. İzleme ve son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi..	29
Tablo 14. Değişkenlerin Korelasyonlarının Değerlendirilmesi.....	30
Tablo 15. Müdahale Projelerinin Konu ve Hedef Kitle Dağılımı.....	41
Tablo 16. Müdahale Projelerinin Tamamlanma Durumu.....	41
Tablo 17. Müdahale Projelerinin Yapısı.....	42
Tablo 18. Müdahale Projelerinin Özellikleri.....	43
Tablo 19. Müdahale Projelerine Katılanların Cinsiyet ve Yaş Özellikleri.....	44
Tablo 20. Müdahale Projelerine Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	45
Tablo 21. Müdahale Projelerine Katılanların Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı..	46
Tablo 22. Arkadaşlar arası kullanıma Göre Dağılımı.....	47
Tablo 23. Kendine Zarar Verme Davranışına Göre Dağılımı.....	48
Tablo 24. Sözel veya Fiziksel Tartışma Sıklığına Göre Dağılımı.....	49
Tablo 25. Suç İşleme Sebebiyle Ceza Alma Sıklığına Göre Dağılımı.....	50
Tablo 26. Alkol ve Madde Bağımlılığı Risk Değerlendirmesine Göre Dağılımı.....	51
Tablo 27. İzleme anketlerine Katılım Durumu.....	52
Tablo 28. İzlem 1 ve İzlem 2'nin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi..	53
Tablo 29. İzleme anketlerinden 1. ve 3.nün karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi.....	54
Tablo 30. Projenin yararının 1. ve 2. izlem formuna göre karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi.....	55
Tablo 31. Projenin yararının 1. ve 3. izlem formuna göre karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi.....	56

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu raporda, İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından yürütülen, 2015 yılı Bağımlılıkla Mücadele Mali Destek Programı kapsamında, İstanbul'un farklı bölgelerinde uygulanan projelerin etkililiği değerlendirilmektedir. Raporun ilk kısmında; ebeveyn veya öğrencilere eğitim, seminerler, halka yönelik eğitimler, bağımlılıkla ilgili toplantılar, öğretmen eğitimi gibi farkındalık kazandırma ve bilgilendirme amaçlayan önleme çalışmalarının, ikinci kısmında ise; danışmanlık hizmetleri, psikodrama çalışmaları, psikososyal destek hizmetleri, atölye çalışmaları gibi davranış değişikliği ve tedavi amaçlayan müdahale çalışmalarının etkililik değerlendirilmesine yer verilmektedir. Etki analizi sürecinde karşılaşılan sorunlar ortaya konulmakta ve sonraki çalışmalarda dikkat edilmesi gereken durumlar hakkında bir dizi görüş ve öneriler yer almaktadır.

Bulgulara bakıldığında, önleyici projeler kapsamında uygulanan eğitim programlarının %80,65'inde olumlu bir etkinin görüldüğü; müdahale programları kapsamında uygulanan çalışmaların ise %40'ında olumlu bir etkinin görüldüğü değerlendirilmiştir. Bu durum önleyici projelerdeki olumlu etkinin daha yüksek oranda olduğunu göstermektedir.

Eğitime katılan kişi sayısının az olması ve eğitimci başına düşen kişi sayısının az olması önleme projelerinde başarıyı artıran etkenler olarak değerlendirilmiştir. Önleme projelerinde, öğrencilere yönelik eğitimlerin ebeveyn ve eğitimcilere göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Projenin süresinin uzun olması ve oturum sayısının fazla olması ise müdahale projelerinde başarıyı artıran etkenler olarak saptanmıştır. Aynı zamanda hem önleme hem de müdahale projelerinde bireysel çalışmaların grup çalışmalarına göre daha başarılı olduğu dikkat çekmektedir.

Etkililiği değerlendirmek için önerilen formların yeterince düzenli doldurulmadığı, uygun formların kullanılmadığı ve bu nedenle sürecin her aşamasında yararlanıcılara destek verilmesi gerektiği gözlenmektedir.

Projelerde hedef grup sayısının fazla belirlendiği, bağımlılıkta daha verimli çalışabilmek için daha düşük hedefler belirlenmesi gerektiği ve teorik temelin zayıf olmasının projelerdeki etkililiği azalttığı gözlenmektedir.

Süreç içerisinde, çalışan personel sıklıkla değiştiği için süreklilik sağlanamadığı gözlenmiştir. Halbuki bağımlılık çalışmasında süreklilik sağlamak çok önemlidir. Katılımcıların projenin sonlanmasından belli bir süre sonra izleme anketleri dolduracağı göz önünde bulundurulmalı ve yararlanıcıların, çalışmaların tarihlerini belirlerken bu süreci göz önünde bulundurmaları önerilmektedir.

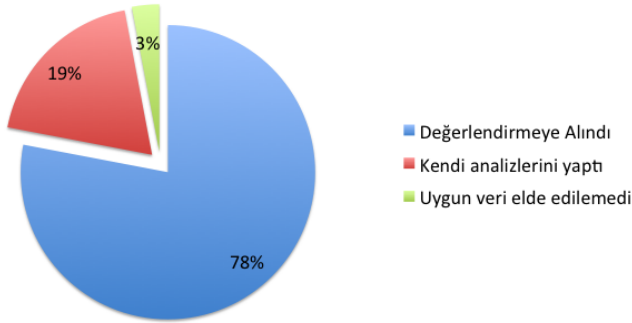
Uygulanan projelerin önleme, müdahale veya her ikisini de içerme durumu proje aşamasında belirlenmeli ve yararlanıcıların çalışmalarını belirlenen amaca uygun sürdürmesi sağlanmalıdır.

PROJELERİN DEĞERLENDİRMEYE ALINMA DURUMU

Toplamda 27 adet proje bulunmaktadır. Projeleri yürüten kurumlar şunlardır: Küçükçekmece Kaymakamlığı, Arnavutköy Kaymakamlığı, İBB- Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Silivri İlçe Emniyet Müdürlüğü, Sinema ve Televizyon Eseri Sahipleri Meslek Birliği (SETEM), T. Yeşilay Cemiyeti, Esenler Kaymakamlığı, Sultangazi M. Akif Ersoy Camii ve Kuran Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği, Bakırköy Kaymakamlığı, Bağcılar Kaymakamlığı, Büyükçekmece Kaymakamlığı, Güngören Kaymakamlığı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İstanbul Anadolu Kuzey Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği, Şişli Kaymakamlığı, Küçükçekmece Belediyesi, Üsküdar Belediyesi, Üsküdar Kaymakamlığı, Ümraniye Belediyesi, İstanbul Valiliği, Şile Kaymakamlığı, Maltepe Belediyesi, Çatalca İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ataşehir Belediyesi, Sultanbeyli Belediyesi, Beyoğlu Kaymakamlığı, Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmet Vakfı.

Belirlenen 27 projeden 5 tanesi, çoğunlukla kendilerine gönderilen anketleri kullanmakla birlikte analizlerini kendileri yapmış ve raporlarını paylaşmıştır. 1 projeden ise değerlendirilmeye dahil edilebilecek uygun veri elde edilememiştir (Grafik 1).

Grafik 1: Projelerin Değerlendirmeye Alınma Durumları

Son haliyle, hazırlanan etkililik değerlendirme raporu toplam 21 projenin değerlendirilmesini içermektedir (Tablo 1). Değerlendirmeye alınan projelerden 16 tanesi sadece eğitimlerden oluşan önleyici projelerinden, 2 tanesi ise sadece davranış değişikliği amaçlayan tedavi projelerinden oluşmaktadır. 3 adet projede ise hem önleyici hem de davranış değişikliği amaçlayan programlar bulunmaktadır. Detaylı olarak bakıldığında; toplam 19 önleyici proje ve bu projelerin yürüttüğü 32 program, 5 adet tedavi projesi ve bu projelerin yürüttüğü 15 adet program değerlendirilmeye alınmıştır. Önleyici projelerde uygulanan ölçekler: demografik bilgi soruları, ön test anketi, son test anketi, memnuniyet anketleri, izleme anketi ve program Bilgi formudur. Tedavi projelerinde uygulanan ölçekler: ergen-yetişkin davranış bilgisi formu, izlem formu 1-2-3, ve program bilgi formudur.

**Hazırlanan raporun birinci kısmı eğitimlerden oluşan önleyici projelerin etkililik değerlendirmesini, ikinci kısmı ise davranış değişikliği amaçlayan tedavi edici projelerin etkililik değerlendirmesini içermektedir.

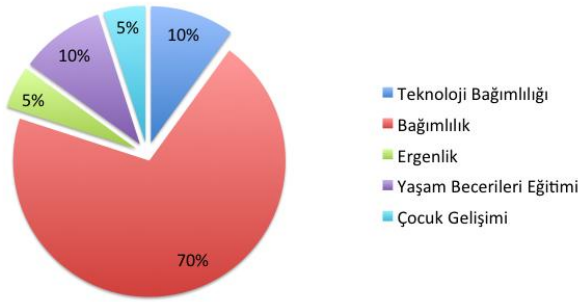
-BÖLÜM 1-
ÖNLEYİCİ PROJELERİN ETKİLİLİK
DEĞERLENDİRMESİ

ÖNLEYİCİ PROJELERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Konu Dağılımı

Önleyici projeler kapsamında uygulanan eğitimlerdeki konular, büyük çoğunlukla bağımlılık hakkında bilgilendirme olmak üzere; çocuk gelişimi, ergenlik, yaşam becerileri eğitimi (sosyal beceri gelişimi, iletişim kurma becerisi vb.) gibi çeşitli konulardan oluşmaktadır (Tablo 2). Konuların %70'ini bağımlılık, %10'unu yaşam becerileri eğitimi, %10'unu teknoloji bağımlılığı, %5'ini çocuk gelişimi ve %5'ini ergenlik oluşturmaktadır (Grafik 2).

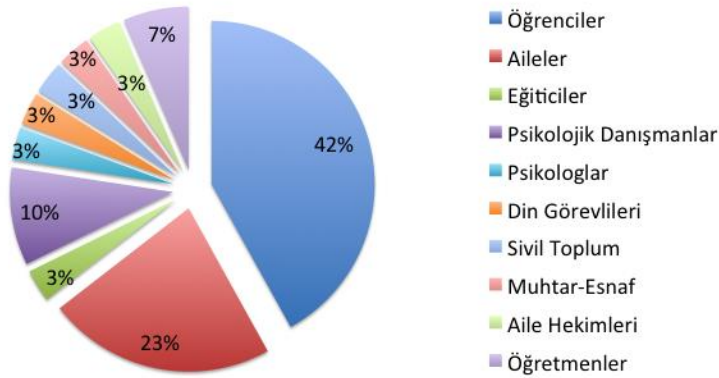
Grafik 2: Önleme Projelerinin Konu Dağılımı

Hedef Kitle

Önleyici projeler kapsamında uygulanan eğitimlerdeki hedef kitle, büyük çoğunlukla öğrenciler olmak üzere; aileler, öğretmenler, psikolojik danışmanlar, psikologlar, din görevlileri, sivil toplum kuruluşunda çalışan bireyler, muhtar-esnaf, aile hekimlerinden oluşmaktadır (Tablo 2). Hedef kitlenin %42'sini öğrenciler, %23'ünü aileler, %10'unu psikolojik danışmanlar, %7'sini öğretmenler, %3'erlik dilimlerini ise eğiticiler, psikologlar, din görevlileri, sivil toplum, muhtar-esnaf ve aile hekimleri oluşturmaktadır (Grafik 3).

Grafik 3: Önleme Projelerinin Hedef Kitle Dağılımı

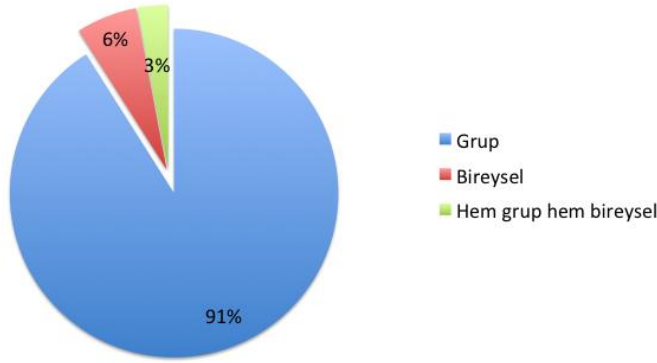
Tamamlanma Durumu (Bkz. Tablo 3)

Önleyici projeler kapsamında uygulanan 19 projenin ön test uygulamaları eksiksiz olarak tamamlanmıştır. 18 projenin son test uygulaması gerçekleştirilmiştir. BGM 3 projesindeki son test verisinin, ön test verisiyle aynı olduğu gözlenmiş ve son testin uygunsuz olduğu değerlendirilmiştir. 19 projenin memnuniyet anketlerini uygulama durumuna bakıldığında ise, 11 projenin tam olarak uyguladığı, 7 projenin eksik uyguladığı, 1 projenin ise uygulamadığı gözlenmiştir. 19 projeden 9 tanesinin izleme anketlerini tam olarak uyguladığı, 10 projenin ise uygulamadığı gözlenmiştir. Program Bilgisi Formu 19 projede eksiksiz olarak doldurulmuştur.

Uygulanan Projelerin Yapısı (Bkz. Tablo 4)

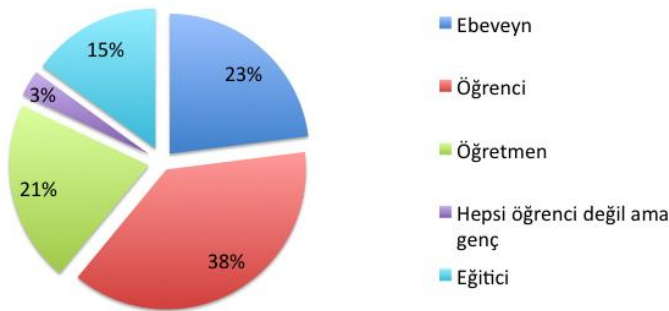
Önleyici projelerdeki eğitim programlarının %91'i grup, %6'si bireysel, %3'ü ise hem grup hem de bireysel eğitim programlarından oluşmaktadır (Grafik 4).

Grafik 4: Uygulanan Projelerin Tipi

BGM96 ve BGM126 projelerinde bireysel çalışmalar uygulanmış, BGM54A programında ise hem bireysel hem de grup çalışması uygulanmıştır. Eğitim programlarında eğitimin hedef grubunun %23'ünü ebeveynler, %38'ini öğrenciler, %21'ini öğretmenler, %3'ünü hepsi öğrenci olmayan gençler, %15'ini ise eğiticiler oluşmaktadır (Grafik 5).

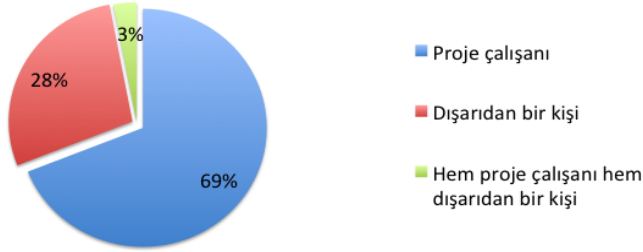
Grafik 5: Uygulanan Projelerin Hedef Grubu

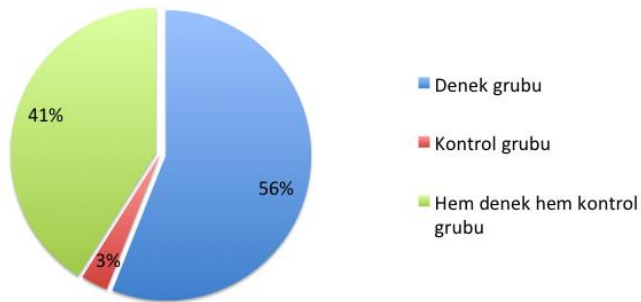
Önleyici projelerdeki eğitim programlarının %69'u proje çalışanları, %28'i dışarıdan bir kişi ve %3'ü ise hem proje çalışanı hem de dışarıdan bir kişi tarafından uygulanmıştır (Grafik 6).

Grafik 6: Önleme Projelerinde Uygulayan Kişi

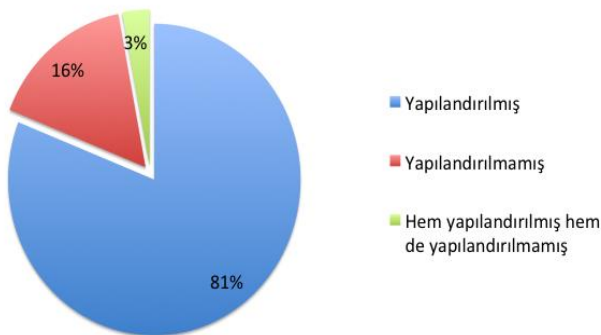
Önleyici projelerdeki hedef grupların %56'sı sadece eğitim alan gruptan (denek grubu), %3'ü kontrol grubundan, %41'i ise hem denek hem de kontrol grubundan oluşmaktadır (Grafik 7).

Grafik 7: Önleme Projelerinde Grubun Niteliği

Uygulanan programların %81'i yapılandırılmış, %16'sı yapılandırılmamış ve %3'ü ise hem yapılandırılmış hem de yapılandırılmamış eğitimlerden oluşmaktadır (Grafik 8).

Grafik 8: Önleme Projelerinde Grubun Yapılandırılmış Olma Durumu

Uygulanan programların süresi en az 1 saat, en çok 96 saat olarak gerçekleşmiştir. Projelerdeki eğitimlerin süresi ortalama olarak 9,58 saat sürmüştür. Eğitim süresi saat olarak en uzun olan proje BGM54C programıdır. BGM 53 projesi, projenin süresi ile ilgili bir veri paylaşmamıştır. Projelerdeki oturum sayısı ortalama 8 olmak üzere en az 1 en çok 32'dir. Oturum sayısı en yüksek olan proje BGM18'dir.

Uygulanan Eğitimlerin Özellikleri (Bkz. Tablo 5)

Önleyici projelerdeki eğitim programlarında eğitime katılan kişi sayısı en az 20, en çok 83.663 kişi olmak üzere toplam 106.662 kişidir. Ortalama olarak belirlenen sayı 3333'tür. Eğitime katılan kişi sayısının en yüksek olduğu proje BGM63.C, en düşük olduğu proje ise BGM124'dir. Önleyici projelerde eğitim programlarında eğitimi tamamlayan kişi sayısı en az 20, en çok 83.663 kişi olmak üzere toplam 106.394 kişiden oluşmaktadır. Ortalama olarak belirlenen sayı 3324'tür. Eğitimi tamamlayan kişi sayısı da, eğitime katılan kişi sayısında elde edilen verilerle paralellik göstermektedir ve eğitimi tamamlayan kişi sayısının en yüksek olduğu proje BGM63.C, en düşüğü ise BGM124 projesidir. Önleyici projelerde eğitim programlarında form uygulanan kişi sayısı en az 20, en çok 44.213 kişi olmak üzere toplam 61.398 kişiden oluşmaktadır. Ortalama olarak belirlenen sayı 1919'dur. Form uygulayan kişi sayısının en yüksek olduğu proje BGM63.C, en düşüğü ise BGM124 projesidir.

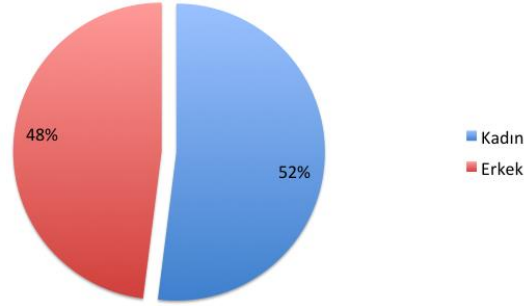
Eğitim programlarında eğitimci başına düşen kişi sayısı en az 8, en çok 2266'dır. Ortalama olarak belirlenen sayı 250'dir. Eğitimci başına kişi sayısı en az BGM124 projesinde en çok ise BGM105 projesindedir. Eğitim programlarında kişinin girdiği toplam oturum sayısı en az 1, en çok 32'dir. Ortalama olarak girilen oturum sayısı 7.25'dir. Kişinin girdiği toplam oturum sayısının en yüksek olduğu proje BGM18'dir. Eğitim programlarında uygulanan son test anketlerinin %62'si ön test anketi ile aynı gün doldurulmuştur. Son test anketi, ön test anketinden en çok 120 gün sonra doldurulmuştur. Ortalama olarak belirlenen gün sayısı 21,87'dir. Son test anketinin uygulanması ile ön test anketinin uygulanması arasındaki gün sayısının en fazla olduğu proje BGM53'dür. Eğitim programlarında uygulanan izleme anketlerinin son test anketinden ne kadar zaman sonra doldurulduğu gün olarak en az 5 çok 400'dür. Ortalama olarak belirlenen gün sayısı 104,72'dir. İzleme anketinin uygulanması ile son test anketinin uygulanması arasındaki gün sayısının en fazla olduğu proje BGM126 projesidir.

ÖNLEYİCİ PROJELERDEKİ KATILIMCILARIN ÖZETLERİ

Cinsiyet ve Yaşa Göre dağılımı

Eğitilere katılanların %52'sini kadın, %48'ini ise erkek katılımcılar oluşturmaktadır (Grafik 9).

Grafik 9: Eğitilere Katılanların Cinsiyete göre Dağılımı

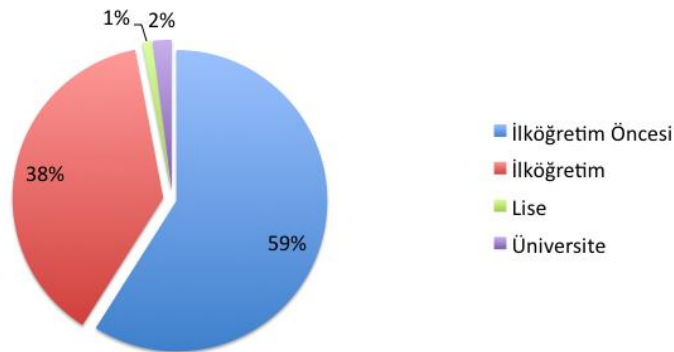

Kadın katılımcı yüzdeliğinin, en yüksek olduğu proje %100 ile BGM54.C projesidir. Erkek katılımcı yüzdeliğinin en yüksek olduğu proje ise %68,6 ile BGM54.A projesidir (Tablo 6). Eğitime katılan kişilerin yaş ortalaması, en düşük 12 ile BGM81 projesinde ve en yüksek 43,68 ile BGM19 projesindedir. Ortalama olarak belirlenen yaş ortalaması 26,02'dir. BGM63.A projesinin, eğitime katılan kişiler için yaş bilgisi doldurmadığı; BGM63.D ve BGM120.B projelerinin ise yaş bilgilerini uygun olarak doldurmadıkları gözlenmiştir (Tablo 6).

Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Önleyici projelerde eğitime katılan kişilerin %59'unun eğitim durumu ilköğretim öncesi, %38'inin ilköğretim, %1'in lise, %2'sinin ise üniversite düzeyindedir (Grafik 10).

Grafik 10: Eğitilere Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

BGM63.B projesindeki tüm katılımcıların eğitim düzeyi ilköğretim öncesidir. BGM3, BGM4A, BGM36, BGM45, BGM53, BGM96, BGM110 ve BGM120.C projelerindeki tüm katılımcıların eğitim düzeyi ilköğretimdir. Lise eğitim düzeyi yüzdesi en yüksek yüzdeler %50,8 ile BGM54.C projesine, üniversite eğitim düzeyi en yüksek yüzdeleri ise %99,5 ile BGM62 projesinde görülmektedir. BGM81 projesi, tüm katılımcıların eğitim düzeyi sorusunu diğer olarak değerlendirmiştir (Tablo 7).

Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Eğitilmelere katılan kişilerin ortalama %27.1'i, ekonomik durumunu kötü olarak belirtmiştir. BGM4.A projesindeki tüm katılımcılar, ekonomik durumlarını kötü olarak değerlendirmektedir. En düşük yüzdeler ise %7,9 ile BGM90.B projesinde görülmektedir. BGM53 ve BGM63.B projeleri veri girmemiştir (Tablo 8).

Arkadaşlar Arasındaki kullanıma Göre Dağılımı

Eğitilmelere katılan kişilerin çevrelerindeki arkadaşlarının uyuşturucu kullanımına bakıldığında, BGM4.A projesi katılımcıları, arkadaşlarının hiç kullanmadığını belirtmiştir. Çok az kullanımın olduğu kategorisinde en yüksek yüzdeler %71,9 ile BGM120.A projesinde görülmektedir. Arkadaş çevrelerinde kullanımın çok olduğunu belirten proje ise %31'lik yüzdelerle BGM18'dir. BGM53, BGM62, BGM63.B, BGM63.C, BGM63.D, BGM81, BGM90.A, BGM90.B, BGM96 ve BGM126 projeleri veri girmemiştir (Tablo 9).

Memnuniyet Anketlerine Göre Dağılımı (Bkz. Tablo 10)

BGM81 projesinin memnuniyet anketi veri girişleri yapılmamıştır. BGM18, BGM36, BGM53, BGM105 ve BGM110 projelerinin, eğiticiler ve gözlemciler tarafından doldurması gereken memnuniyet anketi veri girişleri eksiktir. Eğitime katılan kişilerin eğitimi ve eğiticiyi genel olarak değerlendirmesine bakıldığında, en düşük değerlendirme hem eğitim hem de eğitici bazında BGM54.A projesinde, en yüksek değerlendirme ise tavan puanları alan ve çok yararlıydı kategorisinde bulunan BGM4.A, BGM18, BGM126 projelerinde gözlenmektedir.

Eğiticinin eğitimi genel olarak değerlendirmesine bakıldığında, en düşük değerlendirme kısmen yararlıydı olarak değerlendirilen BGM124 projesinde, en yüksek değerlendirme ise çok yararlıydı kategorisinde bulunan BGM4.A, BGM4.B, BGM54.B, BGM72.E, BGM120.A, BGM120.B ve BGM126 projelerinde gözlenmektedir. Eğiticinin kendisini değerlendirmesine bakıldığında; en düşük kendini değerlendirme, başarılı kategorisine aittir ve 11 projede eşit olarak gözlenmektedir.

Gözlemcinin eğitimi genel olarak değerlendirmesine bakıldığında, en düşük değerlendirme BGM54.A projesinde, en yüksek değerlendirme ise tavan puanları alan ve çok başarılı kategorisinde bulunan 11 projede gözlenmektedir. Gözlemcinin eğiticiyi değerlendirmesine bakıldığında, en düşük değerlendirme 11 projede ve başarılı kategorisinde; en yüksek değerlendirme ise 10 projede ve çok başarılı kategorisinde gözlenmektedir.

ÖNLEYİCİ PROJELERDEKİ BULGULARIN ÖZETLERİ

Ön test ve son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Ön test ve son test karşılaştırıldığında, 31 projenin verileri geçerlidir ve bu projelerden 27 tanesinin ön test ve son testlerin sonuçlarının birbirinden farklı olduğu görülmüştür (Tablo 11). Farklara bakıldığında, 20 programın farkının olumlu yönde, 11 programın farkının olumsuz yönde olduğu gözlenmektedir. Anket soruları detaylı incelendiğinde, 9 programda bulunan olumsuz farkın, anket sorularındaki cümle kuruluşlarıyla ilişkili olduğu yani testin özelliği olduğu gözlenmiştir. 2 programda ise ters yönde değişim olduğu değerlendirilmiştir. Yani, 2 projede koyulan hedefin tam tersi yönünde değişim gözlenmiştir. Yapılan değerlendirme sonucu, ön test ve son test arasında olumlu olarak değerlendirilecek şekilde değişim olan program sayısı 25 olarak belirlenmiştir. Bu demektir ki ön test ve son testlerin karşılaştırılmasına göre, değerlendirmeye alınan 31 projenin 25'inde projeler koydukları hedefe ulaşılabilmiştir.

İzleme ve ön testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

İzleme anketi ve ön test karşılaştırıldığında, 17 programın verileri geçerlidir ve bu programlardan 14 tanesinin izleme ve ön test sonuçlarının birbirinden farklı olduğu görülmüştür (Tablo 12). Farklara bakıldığında, 13 programın farkının olumlu, 4 programın farkının olumsuz yönde olduğu gözlenmektedir. Anket soruları detaylı incelendiğinde, 3 programda bulunan olumsuz farkın testin özelliği olduğu gözlenmiştir. 1 programda ise ters yönde yani projede koyulan hedefin tam tersi yönde değişim olduğu gözlenmiştir. Son haliyle, izleme anketi ve ön test arasında olumlu olarak değerlendirilecek şekilde değişim olan program sayısı 13 olarak belirlenmiştir. Bu demektir ki izleme anketi ve ön testlerin karşılaştırılmasına göre, değerlendirmeye alınan 17 projenin 13'ünde projeler koydukları hedefe ulaşılabilmiştir.

İzleme ve Son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

İzleme anketi ve son test arasındaki farklara bakıldığında, 16 programın verileri geçerlidir ve bu programlardan 4 tanesinin izleme ve son test sonuçlarının birbirinden farklı olduğu görülmüştür (Tablo 13). İstatistiksel olarak anlamlı fark bulunan 4 programdan 3 tanesinin izleme ve son test arasındaki farkının olumsuz yönde olduğu gözlenmektedir. Anket soruları detaylı incelendiğinde, 2 programda bulunan olumsuz yöndeki farkın testin özelliği olduğu gözlenmiştir. Programlardan birinde ise ters yönde değişim olduğu yani projede koyulan hedefin tam tersi yönde değişim olduğu gözlenmiştir. İzleme anketi ve son test arasında olumlu olarak değerlendirilecek şekilde değişim olan program sayısı 3 olarak belirlenmiştir. Bu demektir ki izleme anketi ve son testlerin karşılaştırılmasına göre, değerlendirmeye alınan 16 projenin 3'ünde projeler koydukları hedefe ulaşılabilmiştir.

SONUÇLAR

Hazırlanan etkililik değerlendirme raporu, planlanan proje sayısının %78'inin değerlendirilmesini içermektedir. Projelerin %19'u, çoğunlukla kendilerine gönderilen anketleri kullanmakla birlikte analizlerini kendileri yapmış ve raporlarını paylaşmıştır. Projelerin %3'ünden ise değerlendirilmeye dahil edilebilecek uygun veri elde edilememiştir. Tüm projelerin etkililiğinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için veriler, proje yürütücüleri tarafından değerlendirilmelerine ek olarak, hazırlanan etkililik değerlendirme raporunda kullanılmak üzere paylaşılmalıdır. Değerlendirmeye alınan projelerin %76'sı sadece eğitim programlarını içeren önleyici projelerden, %10'u ise sadece davranış değişikliği amaçlayan tedavi projelerinden oluşmaktadır. Projelerin %14'ünde ise hem önleyici hem de davranış değişikliği amaçlayan çalışmalar bulunmaktadır. Projelerin büyük çoğunluğunu önlemeyi amaçlayan çalışmalar oluşturmaktadır. Son test anketinin sonunda bulunması zorunlu olan memnuniyet anketlerinin, projelerin %58'inde tam olarak uygulandığı, %37'sinde eksik uygulandığı ve %5'inde uygulanmadığı gözlenmiştir. Eğitime katılan kişilere verilen son test anketinde memnuniyet anketi sorularının bulunduğundan emin olunmalıdır. Son test anketinden en az bir ay sonra katılımcılardan en az elli kişiye uygulanması beklenen izleme anketlerinin %47'si uygun bir şekilde tamamlanmıştır. Projelerin %53'ünde izleme anketleri eksiktir. İzleme anketi, değerlendirmenin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için gereklidir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araya tatillerin girmesi, proje yürütücülerinin değişmesi ve yerlerine gelen kişinin konu hakkında bilgilendirilmemesi, öğrencilerin mezuniyet durumu gibi etkenler izleme anketlerinin eksik olarak doldurulmasında etkili olmuştur. Proje yürütücüleri, katılımcıların bir kısmına belirli bir süre sonra tekrar ulaşacakları zamanı iyi organize etmelidir. Buna ek olarak, değişen proje yürütücüleri projenin gerekliliklerini aktarmalıdır. Eğitime katılan kişi sayısındaki kadın ve erkek oranının birbirine benzer olduğu gözlenmektedir. Eğitim programlarında eğitime katılan kişilerin büyük çoğunluğunun ilköğretim öncesi eğitim kademesinde olduğu gözlenmiştir. Genel olarak, ilköğretim öncesi ve ilköğretim kademesindeki kişilere verilen eğitim sayısı, lise ve üniversite düzeyinde eğitim almış kişilere verilen çok daha fazladır. Eğitime katılan kişilerin ekonomik durumlarını kötü olarak belirtme yüzdelerinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Özellikle Arnavutköy Kaymakamlığı tarafından yürütülen ve bağımlılık hakkında önleyici eğitimler veren projeye katılan tüm öğrencilerin ekonomik durumlarını, ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekecek kadar kötü olarak değerlendirdiği dikkat çekmiştir.

Çevresindeki bir çok arkadaşının uyuşturucu kullandığını belirten projelerdeki katılımcıların, kullanım konusunda risk grubunu oluşturduğu göz önüne alınmalıdır. Bu sebeple, çevrelerinde kullanımın çok olduğunu belirten Ataşehir Belediyesi ve İstanbul Anadolu Kuzey Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği tarafından yürütülen projelerin uygulandığı bölgelerde daha çok önleme çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Eğitime katılan kişilerin, eğiticilerin ve gözlemcilerin; eğitimi ve eğiticiyi genel olarak değerlendirmesine bakıldığında, değerlendirmelerin kısmen yararlıydı ve çok yararlıydı kategorileri arasında değiştiği gözlenmektedir. Bu durum, eğitimlerin hem katılımcılar hem de eğiticiler tarafından yararlı olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Tüm eğitim programlarının %80,65'inin ön test ve son testi arasında; %76,47'sinin izleme anketi ve n testi arasında ve %18,75'inin izleme anketi ve son testi arasında pozitif olarak değerlendirilecek şekilde ve istatistiksel olarak anlamlı bir değişim bulunmuştur. Bu durum projelerin yarısından fazlasının başarılı olduğunu göstermektedir. Katılımcıların eğitimi genel değerlendirmesi ile eğiticinin eğitimi ve kendini değerlendirmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Bu nedenle ikisinden birisinin değerlendirmesi yeterli gzmektedir (Tablo 14).

n test ile son testi farkını (bir başka deyişle başarıyı) gözlemcinin eğitimi ve gözlemcinin eğiticiyi değerlendirmesi belirlemektedir (Tablo 14). Katılımcıların değerlendirmesiyle ise eğitimin başarısı arasında bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle gözlemcinin eğitimlerde yer alması önemlidir. n test ile son testi farkı bydkce yani başarı arttıka n ve izleme testi arasındaki fark artmaktadır. Yani izlemede başarıyı belirleyen etkenlerden birisi n-son test farkı olduğu gözlenmiştir.

Eğitime katılan kişi sayısının az olması ve eğitimci başına düşen kişi sayısının az olması nleme projelerinde başarıyı artıran etkenler olarak belirlenmiştir. Başarılı olan projelerin %100' yapılandırılmış, başarılı olmayan projelerin ise %77'si yapılandırılmıştır. Projenin tam yapılandırılmış olması başarıyı artırmaktadır.

Öğrencilere yönelik eğitimlerin ebeveyn ve eğiticilere göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Başarısız eğitimlerin %64' Ebeveyn ve eğiticilere yönelik iken, öğrencilere yönelik eğitimlerin %36'sı başarısızdır.

nlemede bireysel çalışmaların grup çalışmalarına göre daha başarılı olduğu dikkati çekmektedir. Bireysel çalışmalarda grup çalışmalarına göre 6 kat daha az kişi eğitime alınmış olmakla birlikte, etkinlik daha yüksektir.

Kontrol grubu olan çalışmalarda başarının 4 kat daha fazla olduğu görülmüştür. Kontrol grubunun varlığının uygulayıcıları daha dikkatli olmalarını sağladığına inanıyoruz.

ÖNERİLER

Bağımlılık projelerinde projenin nleme mi, yoksa müdahale mi, yoksa her ikisini mi içerdiği özellikle proje aşamasında sorulmalıdır. Proje uygulayıcılarının buna göre çalışmalarını belirlemesi sağlanmalıdır. Genelde proje uygulayıcılarının etkinlik değerlendirmesinin nasıl yapılacağını bilemedikleri (rneğin n ve son test hazırlamayı) gözlenmektedir. Bu nedenle ölçümleri yanlış olmaktadır. Bu amaçla proje uygulayıcılarına bu konuda destek verilmesi gereklidir.

Projelerin çoğunda konulan hedeflere ulaşıldığı gözlenmekle birlikte niteliksel açıdan gerçek değişim sağlanıp sağlanmadığı anlaşılamamaktadır. Genel de kısa dönemde bilgi değişimi ölçülmüştür. Bu nedenle bağımlılık nleme projelerine uzun vadeli izlem çalışmalarının konması gereklidir. Örneğin nleme çalışması yapılan

grupla 3 ve 6 aylık (hatta bir yıllık) izlem yapılması, projelere bunun konması önemlidir.

Bağımlılık önleme projelerinde bilgi düzeyinin değil davranışın değişmesi daha önemlidir. Bu nedenle örneğin sigara önleme çalışması yapıldıysa, sigarayı bırakanların veya başlamayanların sayısı daha önemlidir. Veya bir farkındalık çalışması ise, daha fazla destek için kaç kişi bir kuruma başvurmuştur? Bunları maalesef bilemiyoruz. Bu nedenle önleme çalışmalarında proje aşamasında bunlara açıklık getirmesi beklenmelidir.

Önleme çalışmalarında genelde olumlu etki gözlenmiş olsa bile, bu farklar oldukça düşüktür. Bunun en önemli nedenleri projelerin bir paradigmaya dayanamaması ve hedef grubunun çok fazla olmasıdır. Örneğin bir projede herkes eğitilmektedir. Ama her bir hedef grup için ayrı bir eğitim tekniği gerekmektedir. Bu nedenle bağımlılık önleme projelerinde hedef grup sayısının azaltılması, verilecek eğitimin teorik arka planının iyi açıklanması istenmelidir.

Yapılan eğitimin başarısını en iyi değerlendiren iki etken; eğitim sırasında bulunan gözlemcinin değerlendirmesi ile eğitimi veren kişinin kendisini değerlendirmesidir. Bu nedenle etkililik analizi için projelerde bu iki değişkenin olmasına dikkat edilmelidir. Memnuniyet anketi sorularının eğitici ve gözlemci tarafından doldurulması beklenen kısımları doldurulmalıdır. Gözlemcinin bulunmadığı eğitimlerde gözlemci bulunmalıdır. Projelerdeki hedef gruplarında hem denek hem de kontrol grubunun bir arada bulunduğu yüzdeler düşüktür. Yapılan çalışmaların etkililik değerlendirmesinin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için kontrol grubu da çalışmanın bir parçası olmalıdır. Eğitim programlarında eğitmen başına düşen kişi sayısı ortalama 250'dir. Bu sayı, verilen eğitimlerin daha interaktif geçebilmesi ve daha verimli olabilmesi için düşürülmelidir. Hedef grubu olarak daha düşük sayıların kabul edilmesi gerekir.

Eğitime katılan kişi sayısının az olması ve eğitmen başına düşen kişi sayısının az olması önleme projelerinde başarıyı artıran etkenler olarak belirlendiği için bir sonraki çalışmalarda katılımcı sayısının sınırlanması ve eğitmen başına düşen kişi sayısının azaltılması önerilmektedir. Projenin tam yapılandırılmış olması başarıyı artırmaktadır. Dolayısıyla eğitim programlarının yapılandırılmış olmasının önemli olduğu değerlendirilmiştir. Öğrencilere yönelik eğitimlerin ebeveyn ve eğiticilere göre daha başarılı olduğu ve bireysel çalışmaların grup çalışmalarına göre daha başarılı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilere yönelik bireysel önleme projelerinin uygulanmasının başarıyı arttıracığı değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Projelerin Değerlendirmeye Alınma Durumları

Proje kodu	Değerlendirmeye Alınma Durumu	Alınmama Nedeni
BGM 3	1	
BGM 4	1	
BGM 18	1	
BGM 19	1	
BGM 22	0	1
BGM 34	0	1
BGM 36	1	
BGM 45	1	
BGM 53	1	
BGM 54	1	
BGM 59	1	
BGM 62	1	
BGM 63	1	
BGM 72	1	
BGM 81	1	
BGM 90	1	
BGM 91	0	1
BGM 92	0	1
BGM 94	0	1
BGM 96	1	
BGM 105	1	
BGM 110	1	
BGM 117	0	2
BGM 120	1	
BGM 124	1	
BGM 126	1	
BGM 132	1	

Değerlendirmeye Alınma Durumu 0:Hayır, 1:Evet

Alınmama Nedeni 1:Kendi değerlendirmesini yaptı 2:Sağlıklı veri alınamadı

Tablo 2: Önleme Projelerinin Konu ve Hedef Kitle Dağılımı

Proje kodu	Konu Dağılımı	Hedef Kitle
BGM 3	201	100
BGM 4	201	100-101
BGM 18	200	100
BGM 19	201	101
BGM 36	201	100
BGM 45	201	100
BGM 53	201	100
BGM 54	201-207	103-104-105-106-107
BGM 62	201	111
BGM 63	201	100-101-102
BGM 72	201	100-101-103-110-111
BGM 81	200	100
BGM 90	201	100-103
BGM 96	205	100
BGM 105	201	100
BGM 110	205	100
BGM 120	201	101
BGM 124	202	101
BGM 126	201	101

Konu: 200:Teknoloji Bağımlılığı, 201:Bağımlılık, 202:Ergenlik, 205:Yaşam Becerileri Eğitimi, 207:Çocuk Gelişimi
Hedef Kitle:100: Öğrenciler, 101: Aileler, 102: Eğitimciler, 103:Psikolojik Danışmanlar, 104:Psikologlar,105:Din Görevlileri, 106:Sivil Toplum, 107:Muhtar-Esnaflar, 110: Aile Hekimleri, 111:Öğretmenler

Tablo 3: Önleme Projelerinin Tamamlanma Durumu

Proje kodu	Ön test	Son test	Memnuniyet Anketleri	İzleme Anketi	Program Bilgisi Formu
BGM 3	2	U	2	2	2
BGM 4	2	2	2	0	2
BGM 18	2	2	1	0	2
BGM 19	2	2	2	0	2
BGM 36	2	2	1	2	2
BGM 45	2	2	2	0	2
BGM 53	2	2	1	0	2
BGM 54	2	2	2	2	2
BGM 62	2	2	2	0	2
BGM 63	2	2	2	2	2
BGM 72	2	2	1	0	2
BGM 81	2	2	0	0	2
BGM 90	2	2	2	2	2
BGM 96	2	2	2	2	2
BGM 105	2	2	1	0	2
BGM 110	2	2	1	0	2
BGM 120	2	2	2	2	2
BGM 124	2	2	2	2	2
BGM 126	2	2	1	2	2

*Tüm formlar için 0:Yok 1:Var, eksik, 2: Var, tam olarak belirtilmiştir.

Tablo 4: Uygulanan Projelerin Yapısı

Proje kodu	Projenin tipi	Hedef grubu	Uygulayan kişi	Grubun niteliği	Yapılandırılmış olma	Programın süresi	Oturum sayısı
BGM3	1	2	1	1	1	1,6	5
BGM4.*A	1	2	2	1	2	12	1
BGM4.*B	1	1	2	1	2	4	10
BGM18	1	4	2	1	2	4	32
BGM19	1	1	1	1	2	3	18
BGM36	1	2	1	1	1	1	10
BGM45	1	2	1	3	1	1	1
BGM53	1	2	2	1	1		4
BGM54.*A	3	3/5	1	1	3	6	1/2
BGM54.*B	1	5	2	1	1	40	5
BGM54.*C	1	5	1	1	1	96	30
BGM62	1	3	1	1	1	2	2
BGM63.*A	1	1	2	3	1	15	15
BGM63.*B	1	3	1	3	1	18	3
BGM63.*C	1	2	2	3	1	2	1
BGM63.*D	1	1	2	3	1	14	14
BGM72.*A	1	5	1	3	1	4	4
BGM72.*B	1	1	1	3	1	2	4
BGM72.*C	1	2	1	2	1	2	4
BGM72.*D	1	3	1	1	1	4	1
BGM72.*E	1	3	1	3	1	8	3
BGM81	1	2	1	1	2	10	10
BGM90.*A	1	2	1	1	1	1	1
BGM90.*B	1	3	1	1	1	8	18
BGM96	2	2	2	1	1	3	12
BGM105	1	2	1	1	1	1,5	28
BGM110	1	2	1	3	1	20	10
BGM120.*A	1	3/5	3	3	1	8	4
BGM120.*B	1	1	1	3	1	2	1
BGM120.*C	1	2	1	3	1	1,5	1
BGM124	1	1	1	1	1	1	1
BGM126	2	1	1	3	1	1,5	4

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Programın tipi 1: Grup, 2: Bireysel, 3: Hem grup hem bireysel

Hedef grubu 1: Ebeveyn, 2: Öğrenci, 3: Öğretmen 4: Hepsi öğrenci değil ama genç 5: Eğitici

Uygulayan kişi için 1: Proje çalışanı, 2: Dışarıdan bir kişi, 3: Hem proje çalışanı hem dışarıdan bir kişi

Grubun niteliği 1: Denek grubu 2: Kontrol grubu 3: Hem denek hem kontrol grubu

Yapılandırılmış olma: 1: Evet 2: Hayır 3: hem evet hem hayır

Tablo 5: Uygulanan Eğitimlerin Özellikleri

Proje kodu	Eğitime katılan kişi sayısı	Tamamlanan kişi sayısı	Form uygulanan kişi sayısı	Eğitimci başına kişi sayısı	Kişinin girdiği toplam oturum sayısı	Son test ön testten kaç gün sonra	İzleme anketi kaç gün sonra
BGM3	628	628	628	126	5	97	5
BGM4.*A	41	41	41	41	1	0	
BGM4.*B	1000	950	868	868	10	0	
BGM18	300	209	119	10	32	0	
BGM19	322	322	322	322	18	0	
BGM36	1500	1500	200	1500	10	20	240
BGM45	1910	1910	1977	65	1	0	90
BGM53	2968	2968	340	9	4	120	
BGM54.*A	256	169	169	42	1/2	0	30
BGM54.*B	40	40	40	20	5	0	30
BGM54.*C	252	252	126	126	30	60	15
BGM62	427	427	200	427	2	30	
BGM63.*A	1382	1382	1217	15	15	105	195
BGM63.*B	150	137	137	50	3	3	90
BGM63.*C	83663	83663	44213	100	1	1	90
BGM63.*D	2410	2410	2307	20	14	98	188
BGM72.*A	90	90	113	10	1	0	
BGM72.*B	190	190	161	30	1	0	
BGM72.*C	190	190	161	30	1	0	
BGM72.*D	55	55	55	55	1	0	
BGM72.*E	53	53	77	20	1	0	
BGM81	60	58	58	58	10	75	
BGM90.*A	2061	2061	2061	412	1	0	120
BGM90.*B	156	156	114	26	5	0	130
BGM96	1100	1100	1100	17	12	28	135
BGM105	2266	2266	2266	2266	28	0	
BGM110	132	107	44	15	10	63	
BGM120.*A	85	85	75	85	2	0	45
BGM120.*B	996	996	477	996	1	0	30
BGM120.*C	1839	1839	1592	115	1	0	45
BGM124	20	20	20	8	1	0	7
BGM126	120	120	120	120	4	0	400

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6: Eğitimlere Katılanların Cinsiyet ve Yaş Özellikleri

Proje kodu	Cinsiyet				Yaş (ort±SS)
	Kadın		Erkek		
	N	%	N	%	
BGM3	256	41	369	59	17,21 (1,1)
BGM4.*A	20	50	20	50	14,95 (1,20)
BGM4.*B	319	91,9	28	8,1	38,51 (8,07)
BGM18	41	35,3	75	64,7	13,36 (2,15)
BGM19	214	66,5	108	33,5	43,68 (10,16)
BGM36	70	44,3	88	55,7	14,28 (0,75)
BGM45	970	49,1	1006	50,9	14,79 (1,11)
BGM53	195	57,9	142	42,1	14,19 (1,56)
BGM54.*A	53	31,4	116	68,6	38,05 (11,99)
BGM54.*B	32	80	8	20	28,65 (3,44)
BGM54.*C	125	100	0	0	34,74 (8,42)
BGM62	111	55,2	90	44,8	36,76 (6,17)
BGM63.*A	1339	97,5	35	2,5	
BGM63.*B	139	82,7	29	17,3	36,51(7,88)
BGM63.*C	22550	50,5	22067	49,5	16,9 (10,9)
BGM63.*D	1212	47,1	1359	52,9	**U
BGM72.*A	69	78,4	19	21,6	37,02 (6,68)
BGM72.*B	25	75,8	8	24,2	36,30 (8,87)
BGM72.*C	103	68,7	47	31,3	18,7 (4,28)
BGM72.*D	30	53,6	26	46,4	29,28 (4,44)
BGM72.*E	65	71,4	26	28,6	31,34 (6,1)
BGM81	25	43,1	33	56,9	12 (±0)
BGM90.*A	240	48,1	258	51,7	14,97 (0,76)
BGM90.*B	87	76,3	27	23,7	31,96(6,54)
BGM96	154	55,6	123	44,4	13,56 (0,5)
BGM105	521	45,9	614	54,1	15,07 (2,4)
BGM110	110	49,5	112	50,5	16,52 (0,6)
BGM120.*A	114	78,1	32	21,9	35,24 (7,44)
BGM120.*B	257	53,9	220	46,1	**U
BGM120.*C	980	55,9	772	44,1	17,09 (0,36)
BGM124	19	90,5	2	9,5	43,62 (7,53)
BGM126	110	91,7	10	8,3	39,22 (5,81)

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**U: Uygunsuz cevaplar

Tablo 7: Eğitimlere Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Proje kodu	Eğitim durumu							
	İlköğretim öncesi		İlköğretim		Lise		Üniversite	
	N	%	N	%	N	%	N	%
BGM3			625	100				
BGM4.*A			40	100				
BGM4.*B	93	27	199	57,8	43	12,5	9	2,6
BGM18	6	5,2	110	94,8				
BGM19	1	0,3	136	42,2	108	33,5	77	23,9
BGM36			158	100				
BGM45			1975	100				
BGM53			337	100				
BGM54.*A			74	45,1	31	18,9	59	36
BGM54.*B			1	2,5			39	97,5
BGM54.*C	4	3,2	40	32,3	63	50,8	17	13,7
BGM62					1	0,5	200	99,5
BGM63.*A	1228	89,9	139	10,2				
BGM63.*B	168	100						
BGM63.*C	30815	69,1	13745	30,8	40	0,01		
BGM63.*D	1550	60,3	1021	39,7				
BGM72.*A			1	1,1	11	12,5	76	86,4
BGM72.*B			11	33,3	7	21,2	15	45,5
BGM72.*C			136	91,3	12	7,4	2	1,3
BGM72.*D	1	1,8			2	3,6	52	94,5
BGM72.*E			1	1,1	9	9,9	81	89
BGM81	**D	**D	**D	**D	**D	**D	**D	**D
BGM90.*A	20	4,1	468	95,7			1	0,2
BGM90.*B	1	0,9					111	99,1
BGM96			277	100				
BGM105	18	2,8	569	90	45	7,1		
BGM110			222	100				
BGM120.*A							146	100
BGM120.*B	5	1,1	72	15,3	179	37,9	216	45,8
BGM120.*C			1754	100				
BGM124	9	42,9	10	47,6	1	4,8	1	4,8
BGM126	71	59,2	46	38,3	3	2,5		

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**D: Diğer

Tablo 8: Eğitimlere Katılanların Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Proje kodu	Ekonomik durum	
	Kötü olanlar	
	N	%
BGM3	118	18,9
BGM4.*A	40	100
BGM4.*B	158	45,7
BGM18	99	85,3
BGM19	110	34,2
BGM36	38	24,1
BGM45	666	33,7
BGM53		
BGM54.*A	58	34,4
BGM54.*B	8	20
BGM54.*C	56	44,8
BGM62	29	14,5
BGM63.*A	356	25,9
BGM63.*B		
BGM63.*C	5679	12,8
BGM63.*D	585	22,8
BGM72.*A	16	18,2
BGM72.*B	8	24,2
BGM72.*C	20	13,3
BGM72.*D	11	19,6
BGM72.*E	16	17,6
BGM81	18	31
BGM90.*A	47	9,4
BGM90.*B	9	7,9
BGM96	24	8,7
BGM105	146	12,9
BGM110	50	22,5
BGM120.*A	33	22,6
BGM120.*B	120	25,2
BGM120.*C	259	14,8
BGM124	6	28,6
BGM126	22	18,3

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 9: Arkadaşlar arası kullanıma Göre Dağılımı

Proje kodu	Arkadaşlar arasında uyuşturucu kullanımı					
	Yok		Çok az		Çok	
	N	%	N	%	N	%
BGM3	365	58,4	181	29	79	12,6
BGM4.*A	40	100				
BGM4.*B	205	59,1	132	38	10	2,9
BGM18	22	19	58	50	36	31
BGM19	220	68,3	99	30,7	3	0,9
BGM36	143	90,5	11	7	4	2,5
BGM45	1285	65	558	28,2	134	6,8
BGM53						
BGM54.*A	106	62,7	51	30,2	12	7,1
BGM54.*B	21	52,5	17	42,5	2	5
BGM54.*C	94	75,2	25	20	6	4,8
BGM62						
BGM63.*A	818	59,5	355	20,8	201	19,7
BGM63.*B						
BGM63.*C						
BGM63.*D						
BGM72.*A	68	77,3	19	21,6	1	1,1
BGM72.*B	28	69,6	5	15,2	5	15,2
BGM72.*C	122	81,3	27	18	1	0,7
BGM72.*D	46	82,1	6	10,7	4	7,2
BGM72.*E	64	70,3	22	24,2	5	5,5
BGM81						
BGM90.*A						
BGM90.*B						
BGM96						
BGM105	896	78,9	168	14,8	71	6,3
BGM110	179	81	33	14,9	9	4,1
BGM120.*A	40	27,4	105	71,9	1	0,7
BGM120.*B	70	14,7	300	62,9	107	22,4
BGM120.*C	567	32,3	959	54,7	228	13
BGM124	17	81	2	9,5	2	9,5
BGM126						

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 10: Memnuniyet anketlerine Göre Dağılımı

Proje kodu	Eğitimin genel değerlendirilmesi	Eğiticinin değerlendirilmesi	Eğiticinin eğitimi genel değerlendirilmesi	Eğiticinin kendini değerlendirilmesi	Gözlemcinin eğitimi genel değerlendirilmesi	Gözlemcinin eğiticiyi değerlendirilmesi
	Ort (±SS)	Ort (±SS)	Ort (±SS)	Ort (±SS)	Ort (±SS)	Ort (±SS)
BGM3	1,63 (±0,96)	1,69 (±0,96)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM4.*A	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)
BGM4.*B	2,74(±0,15)	2,72 (±0,13)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)
BGM18	3 (±0)	3 (±0)				
BGM19	2,85 (±0,12)	2,75 (±0,17)	2,76 (±0,15)	2,88 (±0,12)	2,56 (±0,35)	2,68 (±0,32)
BGM36	2,32 (±0,42)	2,16 (±0,75)				
BGM45	2,12 (±0,71)	2,18 (±0,65)	2,23 (±0,52)	2,17 (±0,38)	2,48 (±0,49)	2,44 (±0,5)
BGM53	2,63 (±0,37)	2,59 (±0,32)				
BGM54.*A	1,47 (±0,49)	1,5 (±0,55)	1,92 (±0,85)	2,32 (±0,47)	1,60 (±0,49)	2,52 (±0,45)
BGM54.*B	2,27 (±0,6)	2,30 (±0,65)	3 (±0)	2,57 (±0,3)	3 (±0)	3 (±0)
BGM54.*C	1,7 (±0,48)	1,7 (±0,48)	2 (±0)	2 (±0)	3 (±0)	2 (±0)
BGM62	2,24 (±0,27)	2 (±0,24)	2,86 (±0,35)	2,81 (±0,2)	3 (±0)	3 (±0)
BGM63.*A	2,28 (±0,45)	2,33 (±0,29)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM63.*B	2,17 (±0,6)	2,30 (±0,47)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM63.*C	2,29 (±0,21)	2,43 (±0,22)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM63.*D	2,26 (±0,22)	2,43 (±0,21)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM72.*A	2,13 (±0,62)	2,37 (±0,58)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM72.*B	2,79 (±0,18)	2,5 (±0,15)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM72.*C	2,35 (±0,52)	2,32 (±0,68)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM72.*D	2,13 (±0,67)	2,04 (±0,67)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM72.*E	2,54 (±0,41)	2,58 (±0,28)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)
BGM81						
BGM90.*A	2,14 (±0,84)	2,22 (±0,73)	2,61 (±0,3)	2,82 (±0,12)	2,41 (±0,45)	2,5 (±0,31)
BGM90.*B	2,46 (±0,4)	2,52 (±0,47)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)
BGM96	1,7 (±0,8)	1,99 (±0,67)	2,86 (±0,13)	2,82 (±0,04)	3 (±0)	3 (±0)
BGM105	2,24 (±0,71)	2,28 (±0,7)				
BGM110	2,22 (±0,63)	2,27 (±0,63)				
BGM120.*A	2,20 (±0,53)	2,45 (±0,48)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)
BGM120.*B	2,40 (±0,56)	2,36 (±0,58)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)
BGM120.*C	2,26 (±0,68)	2,28 (±0,66)	2,51 (±0,40)	2,61 (±0,36)	2,09 (±0,76)	2,28 (±0,56)
BGM124	2,48 (±0,50)	2,67 (±0,28)	1 (±0)	2 (±0)	2 (±0)	2 (±0)
BGM126	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)	3 (±0)

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Eğitimin genel değerlendirmesi için 0:Hiç yararlı olmadı, 1:Kısmen yararlı oldu, 2:

Yararlıydı, 3: Çok yararlıydı.

Eğiticinin değerlendirilmesi için 0:Başarısız 1:Kısmen başarılı 2:Başarılı 3:Çok başarılı

Tablo 11: Ön test ve son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Proje kodu	Ön test Ort(SS)	Son test Ort(SS)	Ön-son fark Ort(SS)	Ön-son test
BGM3	25,6 (11,45)	**U		
BGM4.*A	7,08 (1,67)	6,07 (1,25)	-1 (1,74)	p<0.05
BGM4.*B	5,16 (2,93)	7,21 (2,31)	2,04 (2,85)	p<0.05
BGM18	19,07 (3,57)	18,55 (3,09)	-0,52 (2,88)	p>0.05
BGM19	4,03 (0,98)	4,27 (0,8)	0,25 (1,08)	p<0.05
BGM36	3,28 (1,45)	3,92 (1,31)	0,65 (1,48)	p<0.05
BGM45	8,45 (2,33)	10,71 (1,68)	2,26 (2,23)	p<0.05
BGM53	22,39 (2,94)	24,89 (1,33)	2,51 (2,80)	p<0.05
BGM54.*A	2,49 (1,54)	3,16 (1,16)	0,67 (1,51)	p<0.05
BGM54.*B	2,62 (1,53)	3,73 (1,01)	1,1 (2,06)	p<0.05
BGM54.*C	3,66 (1,76)	5,56 (0,96)	1,90 (1,76)	p<0.05
BGM62	30,51 (3,01)	30,86 (2,82)	0,34 (2,41)	p<0.05
BGM63.*A	36,28 (8,75)	30,18 (6,96)	-6,11 (8,66)	p<0.05
BGM63.*B	23,55 (1,48)	19,54 (3,73)	-4,01 (3,71)	p<0.05
BGM63.*C	14,31 (2,78)	16,42 (2,26)	2,11 (3,14)	p<0.05
BGM63.*D	35,41 (6,66)	30,37 (6,29)	-5,03 (6,60)	p<0.05
BGM72.*A	6,83 (1,85)	9,27 (1,81)	2,48 (2,04)	p<0.05
BGM72.*B	4,73 (1,11)	4,03 (2,12)	-0,75 (1,95)	p<0.05
BGM72.*C	1,68 (2,13)	1,87 (2,35)	0,25 (0,70)	p<0.05
BGM72.*D	7,54 (1,68)	8,25 (1,47)	0,75 (1,77)	p<0.05
BGM72.*E	2,62 (4,03)	1,68 (4,01)	0,14 (2,54)	p>0.05
BGM81	30,93 (24,12)	24,34 (22,99)	-6,59 (22,2)	p<0.05
BGM90.*A	28,02 (6,29)	27,5 (7,43)	-0,51 (8,36)	p>0.05
BGM90.*B	15,32 (5,27)	18,6 (4,50)	3,24 (5,50)	p<0.05
BGM96	173,12 (30,88)	181,11(29,56)	7,99 (39,17)	p<0.05
BGM105	25,81 (4,62)	16,8 (3,2)	-9,01 (5,64)	p<0.05
BGM110	6,85 (1,8)	6,9 (1,9)	-0,05 (1,26)	p>0.05
BGM120.*A	23,39 (4,07)	25,7 (5,76)	2,29 (7,04)	p<0.05
BGM120.*B	32,79 (8,63)	40,36 (9,12)	7,57 (7,91)	p<0.05
BGM120.*C	33,44 (6,54)	40,57 (8,02)	7,13 (8,52)	p<0.05
BGM124	6,05 (2,20)	4,48 (1,1)	-1,57 (2,29)	p<0.05
BGM126	20,13 (4,38)	35,3 (8,98)	15,16 (9,35)	p<0.05

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**U: Uygunsuz veri girişi

Tablo 12: İzleme ve ön testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Proje kodu	Ön test Ort(SS)	İzleme Ort(SS)	İzleme-ön fark Ort(SS)	İzleme-ön test
BGM3	25,6 (11,45)	24 (13)	2,73 (15,45)	p>0.05
BGM4.*A	7,08 (1,67)			
BGM4.*B	5,16 (2,93)			
BGM18	19,07 (3,57)			
BGM19	4,03 (0,98)			
BGM36	3,28 (1,45)	3,68 (1,34)	0,44 (1,77)	p<0.05
BGM45	8,45 (2,33)			
BGM53	22,39 (2,94)			
BGM54.*A	2,49 (1,54)	3,15 (1,16)	0,66 (1,50)	p<0.05
BGM54.*B	2,62 (1,53)	3,75 (1,01)	1,13 (2,06)	p<0.05
BGM54.*C	3,66 (1,76)	5,58 (0,91)	1,91 (1,77)	p<0.05
BGM62	30,51 (3,01)			
BGM63.*A	36,28 (8,75)	25,1 (2,45)	-5,80 (6,03)	p<0.05
BGM63.*B	23,55 (1,48)	20,62 (3,51)	-2,94 (3,33)	p<0.05
BGM63.*C	14,31 (2,78)	16,45 (1,85)	1,29 (2,64)	p<0.05
BGM63.*D	35,41 (6,66)	31,86 (4,28)	-3,99 (7,57)	p<0.05
BGM72.*A	6,83 (1,85)			
BGM72.*B	4,73 (1,11)			
BGM72.*C	1,68 (2,13)			
BGM72.*D	7,54 (1,68)			
BGM72.*E	2,62 (4,03)			
BGM81	30,93 (24,12)			
BGM90.*A	28,02 (6,29)	27,24 (6,06)	0,19 (8,56)	p>0.05
BGM90.*B	15,32 (5,27)	18,35 (4,92)	3,52 (6,13)	p<0.05
BGM96	173,12 (30,88)	178,9 (23,44)	11,1 (52,81)	p>0.05
BGM105	25,81 (4,62)			
BGM110	6,85 (1,8)			
BGM120.*A	23,39 (4,07)	27,2 (4,15)	5,2 (5,42)	p<0.05
BGM120.*B	32,79 (8,63)	40,47 (7,01)	6,9 (7,20)	p<0.05
BGM120.*C	33,44 (6,54)	40,61 (7,1)	7,48 (8,70)	p<0.05
BGM124	6,05 (2,20)	5,05 (2,06)	-1 (1,95)	p<0.05
BGM126	20,13 (4,38)	42,5 (12,47)	22,76 (13,32)	p<0.05

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 13: İzleme ve son testlerin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Proje kodu	Son test Ort(SS)	İzleme Ort(SS)	İzleme-son fark Ort(SS)	İzleme- son test
BGM3	**U	24 (13)		
BGM4.*A	6,07 (1,25)			
BGM4.*B	7,21 (2,31)			
BGM18	18,55 (3,09)			
BGM19	4,27 (0,8)			
BGM36	3,92 (1,31)	3,68 (1,34)	-0,33 (1,24)	p<0.05
BGM45	10,71 (1,68)			
BGM53	24,89 (1,33)			
BGM54.*A	3,16 (1,16)	3,15 (1,16)	-0,01 (0,15)	p>0.05
BGM54.*B	3,73 (1,01)	3,75 (1,01)	0,02 (0,16)	p>0.05
BGM54.*C	5,56 (0,96)	5,58 (0,91)	0,02 (0,22)	p>0.05
BGM62	30,86 (2,82)			
BGM63.*A	30,18 (6,96)	25,1 (2,45)	-0,18 (3,13)	p>0.05
BGM63.*B	19,54 (3,73)	20,62 (3,51)	-0,03 (-0,58)	p>0.05
BGM63.*C	16,42 (2,26)	16,45 (1,85)	-0,12 (1,79)	p>0.05
BGM63.*D	30,37 (6,29)	31,86 (4,28)	-0,01 (5,79)	p>0.05
BGM72.*A	9,27 (1,81)			
BGM72.*B	4,03 (2,12)			
BGM72.*C	1,87 (2,35)			
BGM72.*D	8,25 (1,47)			
BGM72.*E	1,68 (4,01)			
BGM81	24,34 (22,99)			
BGM90.*A	27,5 (7,43)	27,24 (6,06)	0,4 (9,18)	p>0.05
BGM90.*B	18,6 (4,50)	18,35 (4,92)	-0,73 (4,94)	p>0.05
BGM96	181,11(29,56)	178,9 (23,44)	-8,58 (44,71)	p>0.05
BGM105	16,8 (3,2)			
BGM110	6,9 (1,9)			
BGM120.*A	25,7 (5,76)	27,2 (4,15)	-2,42 (4,87)	p<0.05
BGM120.*B	40,36 (9,12)	40,47 (7,01)	0,66 (3,61)	p>0.05
BGM120.*C	40,57 (8,02)	40,61 (7,1)	-0,55 (8,79)	p<0.05
BGM124	4,48 (1,1)	5,05 (2,06)	0,57 (1,43)	p>0.05
BGM126	35,3 (8,98)	42,5 (12,47)	5,12 (12,37)	p<0.05

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**U: Uygunsuz veri girişi

Tablo 14: Değişkenlerin Korelasyonlarının Değerlendirilmesi

	Ön-son fark Ort.	Genel Değer	Eğitici- nin değerlendi- rilmesi	Eğitici- nin genel değer	Eğitici- nin kendini	Gözle- mci	Gözlemc- inin eğiticiyi	İzleme- ön fark
Ön-son fark Ort.	1 31	,085 30	,052 30	,351 25	,384 25	,403* 25	,442* 25	,953** 16
Genel Değer	,085 30	1 31	,867** 31	,505** 26	,517** 26	,331 26	,334 26	,353 17
Eğitici- nin değerlendirilmesi	,052 30	,867** 31	1 31	,488* 26	,464* 26	,256 26	,295 26	,309 17
Eğitici- nin genel değer	,351 25	,505** 26	,488* 26	1 26	,811** 26	,798** 26	,782** 26	,457 16
Eğitici- nin kendini	,384 25	,517** 26	,464* 26	,811** 26	1 26	,667** 26	,768** 26	,554* 16
Gözlemci	,403* 25	,331 26	,256 26	,798** 26	,667** 26	1 26	,869** 26	,517* 16
Gözlemcinin eğiticiyi	,442* 25	,334 26	,295 26	,782** 26	,768** 26	,869** 26	1 26	,619* 16
İzleme-ön fark	,953** 16	,353 17	,309 17	,457 16	,554* 16	,517* 16	,619* 16	1 17

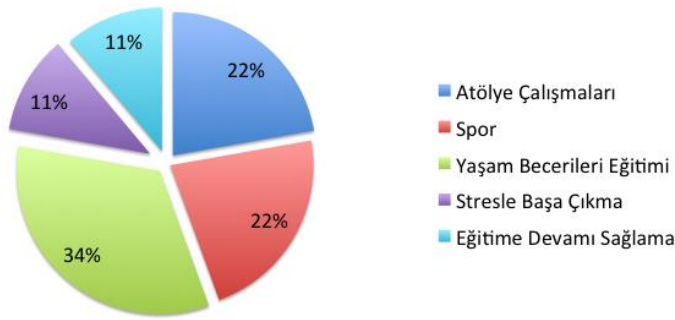
-BÖLÜM 2-
MÜDAHALE PROJELERİNİN ETKİLİLİK
DEĞERLENDİRMESİ

MÜDAHALE PROJELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Konu Dağılımı

Müdahale projeleri kapsamında yapılan çalışmalar büyük çoğunlukla atölye çalışmaları (seramik, maket, yaratıcılık, lego, ritm, tiyatro atölyesi vb.) olmak üzere; sportif faaliyetler, yaşam becerileri gelişimini destekleyecek çalışmalar, stresle başa çıkma, eğitime devamı sağlama gibi çeşitli konulardan oluşmaktadır (Tablo 15). Konuların %34'ünü yaşam becerileri eğitimi, %22'sini spor, %22'sini atölye çalışmaları, %11'ini stresle başa çıkma ve %11'ini eğitime devamı sağlama oluşturmaktadır (Grafik 11).

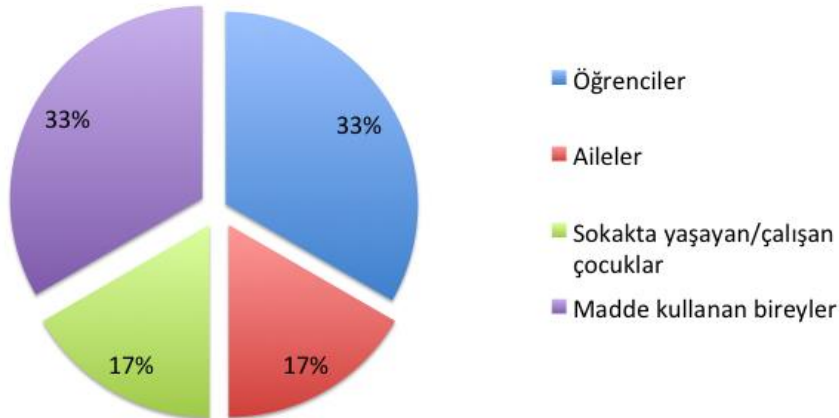
Grafik 11: Müdahale Projelerinin Konu Dağılımı

Hedef Kitle

Müdahale projeleri kapsamında yapılan çalışmalardaki hedef kitle; öğrenciler, aileler, sokakta yaşayan/çalışan çocuklar ve madde kullanan bireylerden oluşmaktadır (Tablo 15). Hedef kitlenin %33'ünü öğrenciler, %33'ünü madde kullanan bireyler, %17'sini sokakta yaşayan/çalışan çocuklar, %17'sini ise aileler oluşturmaktadır (Grafik 12).

Grafik 12: Müdahale Projelerinin Hedef Kitle Dağılımı

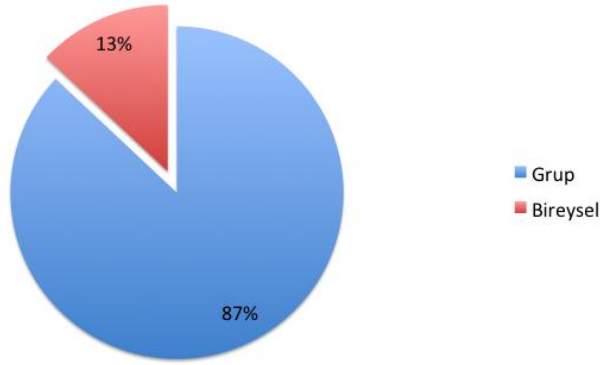
Tamamlanma Durumu (Bkz. Tablo 16)

Müdahale projeleri kapsamında uygulanan 5 projenin davranış bilgisi formu uygulamaları eksiksiz olarak tamamlanmıştır. 4 projenin birinci izleme anketi uygulaması eksiksiz gerçekleşmiştir. BGM 72 projesi kapsamında uygulanan programlarda birinci izleme anketinin eksik olarak doldurulduğu değerlendirilmiştir. İkinci ve üçüncü izleme anketlerinin uygulama durumuna bakıldığında ise; 4 projenin eksik olarak uyguladığı, BGM 59 projesinin ise eksiksiz uyguladığı gözlenmiştir. Program Bilgisi Formu 5 projede eksiksiz olarak doldurulmuştur.

Uygulanan Projelerin Yapısı (Bkz. Tablo 17)

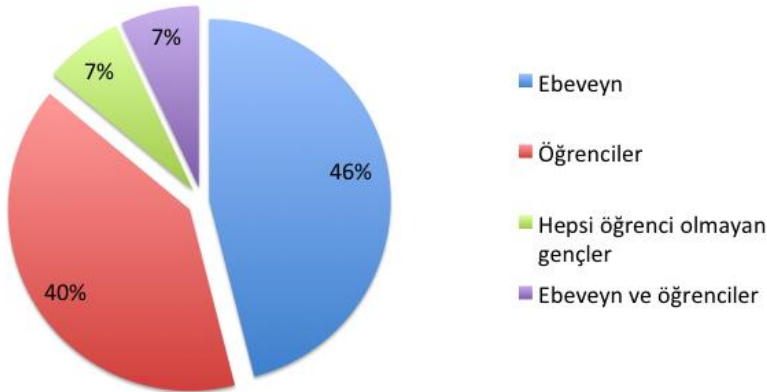
Müdahale projeleri kapsamında yapılan çalışmaların %87'si grup, %13'ü ise bireysel programlardan oluşmaktadır (Grafik 13).

Grafik 13: Müdahale Projelerinde Programların Tipi

BGM59 ve BGM132 projelerinde bireysel çalışmalar uygulanmış, diğer programlarda ise grup çalışmaları uygulanmıştır. Müdahale programlarındaki çalışmaların %46'sı ebeveynlere, %40'ı öğrencilere, %7'si hepsi öğrenci olmayan gençlere, %7'si ise ebeveyn ve öğrencilerin ortak bulunduğu gruplara yönelik gerçekleşmiştir (Grafik 14).

Grafik 14: Müdahale Projelerinde Hedef Grubu

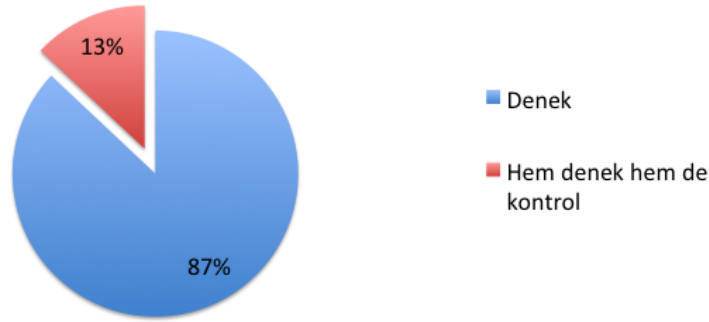
Müdahale projelerindeki çalışmalarının tamamı proje çalışanı tarafından uygulanmıştır (Grafik 15).

Grafik 15: Müdahale Projelerinde Uygulayıcı Kişi

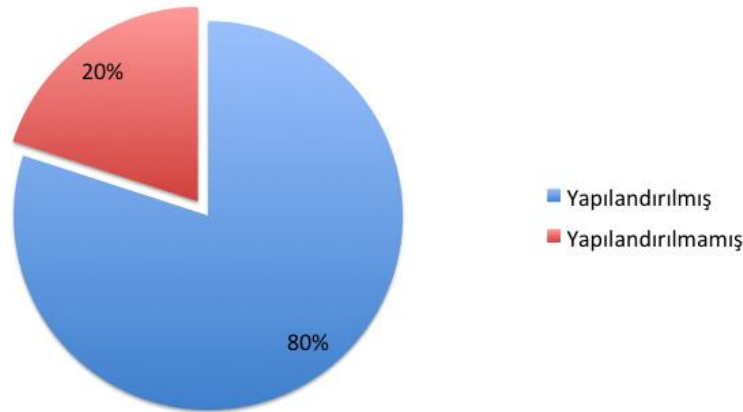
Müdahale projelerindeki hedef grupların %87'si sadece çalışmaya katılan gruptan (denek grubu), %13'ü ise hem denek hem de kontrol grubundan oluşmaktadır. Çalışmalara kontrol grubu dahil edilmemiştir (Grafik 16).

Grafik 16: Müdahale Projelerinde Grubun Niteliği

Uygulanan projelerin %80'i yapılandırılmış, %20'si ise yapılandırılmamış çalışmalardan oluşmaktadır (Grafik 17).

Grafik 17: Müdahale Projelerinde Grubun Yapılandırılmış Olma Durumu

Müdahale projelerindeki çalışmalarının tamamında uygulanan aktivitenin sıklığının haftada bir veya daha sık olduğu değerlendirilmiştir. Müdahale programlarında uygulanan izleme anketlerinin doldurulma sıklığı; %33'ü haftada bir, %27'si iki haftada bir, %6'sı üç haftada bir, %20'si ayda bir ve %14'ü haftada bir, iki haftada bir ve ayda bir şeklindedir.

Uygulanan Çalışmaların Özellikleri (Bkz. Tablo 18)

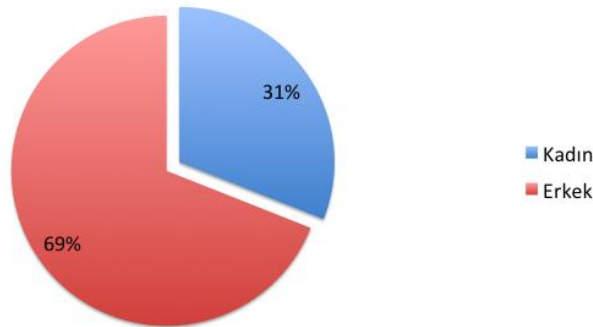
Müdahale projeleri kapsamında yapılan çalışmalara katılan kişi sayısı en az 7, en çok 180 kişi olmak üzere toplam 576 kişidir. Ortalama olarak belirlenen sayı 38,4'tür. Çalışmalara katılan kişi sayısının en yüksek olduğu proje BGM36.A, en düşük olduğu projeler ise BGM120.H ve BGM120.I'dir. Müdahale projelerinde yapılan çalışmaları tamamlayan kişi de katılan kişi sayısında olduğu gibi en az 7, en çok 180 kişi olmak üzere toplam 535 kişiden oluşmaktadır. Ortalama olarak belirlenen sayı 35.7'dir. Çalışmaları tamamlayan kişi sayısı da, çalışmalara katılan kişi sayısında elde edilen verilerle paralellik göstermektedir ve eğitimi tamamlayan kişi sayısının en yüksek olduğu proje BGM36.A, en düşükleri ise BGM120.H ve BGM120.I projeleridir. Müdahale programlarında yapılan çalışmalarda uygulayıcı başına düşen kişi sayısı en az 2, en çok 63'tür. Ortalama olarak belirlenen sayı 20.33'tür. Çalışma başına kişi sayısı en az BGM72.G projesinde en çok ise BGM132 projesindedir. Uygulanan programların süresi en az 2 saat, en çok 125 saat olarak gerçekleşmiştir. Çalışma süresi saat olarak en uzun olan proje BGM72.G'dir. BGM 59 projesi, projenin süresini bir ay yaşam evi ve sonrası takip olarak değerlendirmiş, saat olarak bir veri paylaşmamıştır. Projelerdeki oturum sayısı en az 4 en çok 45'tir. Oturum sayısı en yüksek olan proje BGM72.F'dir. BGM36.A projesi, projenin oturum sayısını 9 ay olarak değerlendirmiş, sayı olarak bir veri paylaşmamıştır.

MÜDAHALE PROJELERİNDEKİ KATILIMCILARIN ÖZETLERİ

Cinsiyet ve Yaşa Göre dağılımı

Çalışmalara katılanların %31'ini kadın, %69'unu ise erkek katılımcılar oluşturmaktadır (Grafik 18).

Grafik 18: Müdahale Projelerine Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

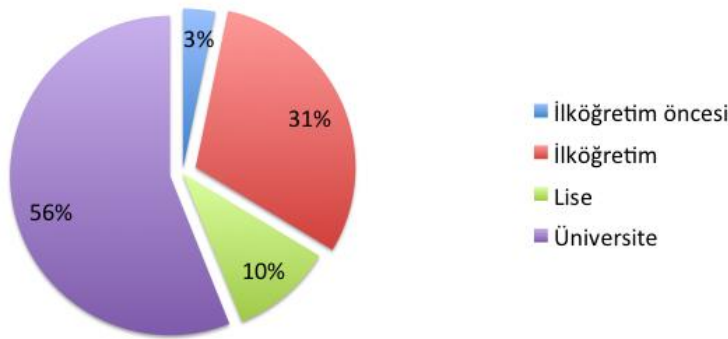

Kadın katılımcı yüzdeliğinin, en yüksek olduğu proje %100 ile BGM120.H projesidir. Erkek katılımcı yüzdeliğinin en yüksek olduğu proje ise yine %100 ile BGM72.G projesidir (Tablo 19). Çalışmalara katılan kişilerin yaş ortalaması, en düşük 13,45 ile BGM120.D projesinde ve en yüksek 47,43 ile BGM120.I projesindedir. Ortalama olarak belirlenen yaş ortalaması 24,2'dir (Tablo 19).

Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Müdahale projelerinde çalışmalara katılan kişilerden 300'ünün eğitim durumu belirtilmiştir. Veri girişi yapılan katılımcılarının %7'sinin eğitim durumu ilköğretim öncesi, %65'inin ilköğretim, %22'sinin lise, %6'sının ise üniversite düzeyindedir (Grafik 19).

Grafik 19: Müdahale Projelerine Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

İlköğretim öncesi eğitim düzeyi yüzdesi en yüksek olan proje %18,2 ile BGM120.D projesidir. BGM72.G, BGM120.E, BGM120.G ve BGM120.İ projelerindeki tüm katılımcıların eğitim düzeyi ilköğretimdir. BGM120.H ve BGM132 projelerindeki tüm katılımcıların eğitim düzeyi lise seviyesindedir. Üniversite eğitim düzeyi en yüksek yüzdelik ise %73,3 ile BGM120.K projesinde görülmektedir (Tablo 20).

Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Çalışmalara katılan kişilerin ortalama %45.86'sı, ekonomik durumunu kötü olarak belirtmiştir. BGM120.H projesindeki tüm katılımcılar, ekonomik durumlarını kötü olarak değerlendirmektedir. En düşük yüzdelik ise %23,1 ile BGM120.İ projesinde görülmektedir (Tablo 21).

Arkadaşlar Arasındaki kullanıma Göre Dağılımı

Çalışmalara katılan kişilerin çevrelerindeki arkadaşlarının uyuşturucu kullanımına bakıldığında, BGM120.G ve BGM120.H projeleri katılımcıları, arkadaşlarının hiç kullanmadığını belirtmiştir. Çok az kullanımın olduğu kategorisinde en yüksek yüzdelik %80 ile BGM120.K projesinde görülmektedir. Arkadaş çevrelerinde kullanımın çok olduğunu belirten proje ise %62,5'lik yüzdelikle BGM59'dur (Tablo 22).

Kendine Zarar Verme Davranışına Göre Dağılımı

Çalışmalara katılan kişilerin kendilerine zarar verme davranışına (örn.: faça atma, sigara söndürme, jiletle kesme vb.) bakıldığında, BGM120.G ve BGM120.H projeleri katılımcıları kendilerine zarar verme davranışını hiç gerçekleştirmediklerini belirtmiştir (Tablo 23). 1 veya 2 kez kendine zarar verme kategorisinde en yüksek yüzdeler %50 ile BGM72.G projesinde görülmektedir. Kendine zarar vermenin 3 veya daha fazla olduğunu en yüksek yüzdelerle belirten proje ise %21,9 ile BGM59'dur (Tablo 23).

Sözel veya Fiziksel Tartışma Sıklığına Göre Dağılımı

Çalışmalara katılan kişilerin başkalarıyla sözel veya fiziksel tartışma sıklığına bakıldığında, hiçbir zaman kategorisindeki en yüksek yüzdeler %86,7 ile BGM120.G projesinde görülmektedir. Başkalarıyla sözel veya fiziksel tartışmanın çok sık yaşandığını belirten en yüksek yüzdelerle sahip proje ise %46,2 ile BGM120.İ projesidir (Tablo 24).

Suç İşleme Sebebiyle Ceza Alma Sıklığına Göre Dağılımı

Çalışmalara katılan kişilerin bugüne kadar suç işledikleri için karakola düşme veya mahkemeye çıkma veya ceza alma sıklıklarına bakıldığında, BGM120.E, BGM120.G ve BGM120.H projeleri katılımcıları işledikleri bir suç sebebiyle ceza alma durumunu hiç bir zaman deneyimlemediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun çok sık deneyimlendiğini en yüksek yüzdelerle belirten katılımcılar ise %47,5 ile BGM72.F projesindedir (Tablo 25).

Alkol ve Madde Bağımlılığı Risk Değerlendirmesine Göre Dağılımı (Bkz. Tablo 26)

Çalışmalara katılan ergenlerin alkollü içki kullanma sıklığı ve yakın arkadaşlarının kullanma durumuna göre belirlenen alkol bağımlılığı risk değerlendirmesine bakıldığında; BGM59, BGM120.G, BGM120.H ve BGM132 projelerinin tüm katılımcıları alkol bağımlılığı açısından orta derecede riskli olarak değerlendirilmiştir. Alkol bağımlılığı açısından en yüksek risk yüzdelerine sahip ergen katılımcılar ise %20,7 ile BGM59 projesindedir. BGM120.I projesi bu soruyla ilgili veri girişinde bulunmamıştır.

Çalışmalara katılan ergenlerin maddeyi deneme ve son bir yıl içindeki kullanım durumuna göre belirlenen madde bağımlılığı risk değerlendirmesine bakıldığında; BGM120.J projesindeki tüm katılımcıların yüksek risk taşıdığı gözlenmiştir. BGM36.A, BGM59, BGM120.D, BGM120.E, BGM120.F, BGM120.G, BGM120.H, BGM120.İ ve BGM132 projeleri bu soruyla ilgili veri girişinde bulunmamıştır. Çalışmalara katılan yetişkinlerin alkol bağımlılığı risk değerlendirmesine bakıldığında; BGM59 ve BGM72.G projelerinin tüm katılımcıları alkol bağımlılığı açısından orta derecede riskli olarak değerlendirilmiştir. Alkol bağımlılığı açısından en yüksek risk yüzdelerine sahip yetişkin katılımcılar ise %23,1 ile BGM120.İ projesindedir. BGM120.G, BGM120.H ve BGM132 projeleri bu soruyla ilgili veri girişinde bulunmamıştır. Çalışmalara katılan yetişkinlerin madde bağımlılığı risk

değerlendirmesine bakıldığında; BGM120.E, BGM120.G ve BGM120.H projelerindeki tüm katılımcıların orta risk taşıdığı, BGM59 ve BGM72.H projelerindeki tüm katılımcıların ise yüksek risk taşıdığı değerlendirilmiştir.

MÜDAHALE PROJELERİNDEKİ BULGULARIN ÖZETLERİ

İzleme anketlerine katılım durumu (Bkz. Tablo 27)

Müdahale projeleri kapsamında yapılan çalışmalarda uygulanan izlem 1 anketi kişi sayısı en az 2, en çok 150 kişi olmak üzere toplam 485 kişi için doldurulmuştur. Ortalama olarak belirlenen sayı 32,3'tür. İzlem 1 anketinin en yüksek sayıda doldurulduğu proje BGM36.A, en düşük olduğu proje ise BGM72.G'dir. İzlem 2 anketi kişi sayısı en az 1, en çok 133 kişi olmak üzere toplam 404 kişi için doldurulmuştur. Ortalama olarak belirlenen sayı 26,93'tür. İzlem 2 anketinin en yüksek sayıda doldurulduğu proje BGM36.A, en düşük olduğu proje ise BGM72.F'dir. İzlem 3 anketi kişi sayısı en az 2, en çok 133 kişi olmak üzere toplam 399 kişi için doldurulmuştur. Ortalama olarak belirlenen sayı 26,6'dır. İzlem 3 anketinin en yüksek sayıda doldurulduğu proje yine BGM36.A, en düşük olduğu projeler ise BGM72.G ve BGM72.H projeleridir. BGM72.F projesi için izlem 3 anketi veri girişi yapılmamıştır.

İzleme anketlerinin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

İzlem 1 ve izlem 2 anketlerinin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesine bakıldığında, 14 projenin verilerinin geçerli olduğu ve bu projelerden 6 tanesinin arasında fark bulunduğu değerlendirilmiştir. BGM72.F projesinde veri girişi uygun değildir (Tablo 28). İzlem 1 ve izlem 3 anketlerinin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesine bakıldığında, yine 14 projenin verilerinin geçerli olduğu ve bu projelerden 6 tanesinin arasında bir fark bulunduğu gözlenmektedir. BGM72.F projesinde izlem 3 anketi doldurulmadığı için sağlıklı veri elde edilememiştir (Tablo 29).

Projenin yararının karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Müdahale projeleri kapsamında yapılan çalışmalara katılan kişilerin projeden sağladıkları yararları değerlendirmelerine bakıldığında, izlem 1 anketinde yapılan en düşük değerlendirmeler BGM120.J ve BGM120.K projelerinde; en yüksek değerlendirme ise tüm katılımcıların çok yararlı olduğunu belirttiği BGM120.G projesinde gözlenmektedir. İzlem 2 anketinde yapılan en düşük değerlendirme BGM59 projesinde; en yüksek değerlendirme ise tüm katılımcıların çok yararlı olduğunu belirttiği BGM72.F projesinde gözlenmektedir. BGM72.G projesi izlem 2 anketinde bu soru ile ilgili veri girişinde bulunmamıştır. Projenin yararının 1. ve 2. izlem formuna göre karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesine bakıldığında ise, 12 projenin verilerinin geçerli olduğu ve bu projelerden 3 tanesinin arasında fark bulunduğu gözlenmektedir. BGM72.F ve BGM120.H projelerinde sağlıklı veri elde edilememiştir (Tablo 30).

İzlem 3 anketinde yapılan en düşük değerlendirme biraz yararı oldu kategorisi ile BGM132 projesinde; en yüksek değerlendirme ise tüm katılımcıların çok yararlı olduğunu belirttiği BGM120.F projesinde gözlenmektedir. BGM72.F projesi izlem 3 anketinde bu soru ile ilgili veri girişinde bulunmamıştır. Projenin yararının 1. ve 3. izlem formuna göre karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesine bakıldığında ise, 12 projenin verilerinin geçerli olduğu ve bu projelerden 5 tanesinin arasında bir fark bulunduğu gözlenmektedir. BGM72.F ve BGM120.H projelerinde sağlıklı veri elde edilememiştir (Tablo 31).

SONUÇLAR

Müdahale projeleri kapsamında 5 projenin yürütücü olduğu toplam 15 program uygulanmıştır. Program süresince 3 kez doldurulması beklenen izlem formlarının eksik uygulandığı ve bazı programlarda uygulanmadığı gözlenmektedir. Değişimi değerlendirebilmek için, çalışmalara katılan kişilere izleme anketi uygulandığından emin olunmalıdır. Çalışmalara katılan kişi sayısındaki kadın ve erkek oranının birbirinden farklı olduğu, erkek katılımcı oranının daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Çalışmalara katılan kişilerin büyük çoğunluğunun ilköğretim eğitim kademesinde olduğu gözlenmiştir. Genel olarak, ilköğretim ve lise kademesindeki kişilerin çalışmalara katılma oranı, ilköğretim öncesi ve üniversite düzeyinde eğitim almış kişilerin katılma oranından daha yüksektir. Çalışmalara katılan kişilerin ekonomik durumlarını kötü olarak belirtme yüzdelerinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Özellikle Ataşehir Belediyesi tarafından yürütülen bir projenin tüm katılımcılarının ekonomik durumlarını, ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekecek kadar kötü olarak değerlendirdiği dikkat çekmiştir.

Hem ergen hem de yetişkin grubunda alkol ve madde bağımlılığı açısından yüksek risk taşıyan gruplar bulunmaktadır. Alkol bağımlılığı açısından en yüksek risk yüzdeliğine sahip ergen katılımcılar ise Büyükçekmece projesindedir. Alkol ve madde bağımlılığı açısından en yüksek risk yüzdeliğine sahip yetişkin katılımcılar ise Ataşehir Belediyesi tarafından yürütülen projelerde gözlenmektedir. Özellikle bu bölgelerde koruyucu faktörlerin artırılması önerilmektedir.

Çalışmalara katılan kişilerin projeyi genel olarak değerlendirmesine bakıldığında, değerlendirmelerin biraz yararı oldu ve çok yararlıydı kategorileri arasında değiştiği gözlenmektedir. Bu durum, çalışmaların katılımcılar tarafından yararlı olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Müdahale projeleri kapsamında uygulanan tüm programların %40'ının hem izlem 1 ve izlem 2 anketi arasında; hem de izlem 1 ve izlem 3 anketi arasında pozitif olarak değerlendirilecek şekilde ve istatistiksel olarak anlamlı bir değişim bulunmuştur. Ayrıca müdahale projeleri kapsamında uygulanan tüm programlar istatistiksel olarak değerlendirildiğinde, ergenlerde yapılan çalışmaların yetişkinlere göre daha etkili çıktığı gözlenmiştir. Buna ek olarak, daha şiddetli alkol-madde sorunu olan ve olmayanlarda etkililik açısından bir fark olmadığı değerlendirilmiştir.

Projenin süresinin uzun olması ve oturum sayısının fazla olması müdahale projelerinde başarıyı artıran etkenler olarak belirlenmiştir. Bireysel uygulanan

projeler, gruplara uygulanan projelerden daha etkili bulunmuştur. Hedef grubu ebeveyn olan müdahale projeleri, hedef grubu genç olan projelere göre daha başarılı olduğu saptanmıştır. Uygulayıcı başına düşen kişi sayısı arttıkça, müdahalenin başarısı artmıştır.

ÖNERİLER

Bağımlılık projelerinde projenin önleme mi, yoksa müdahale mi, yoksa her ikisini mi içerdiği özellikle proje aşamasında sorulmalıdır. Proje uygulayıcılarının buna göre çalışmalarını belirlemesi sağlanmalıdır. Müdahale projelerinde uygun hedef gruplarla çalışıldığı dikkati çekmektedir. Ancak müdahale süresi çok kısadır. Örneğin 2 saatlik bir uygulamanın müdahale olduğunu iddia eden projeler vardır. Bu nedenle özellikle müdahale içeren projelerin değerlendirme aşamasında gerçekten müdahale için yeterli olup olmadığı değerlendirilmelidir. Yukarıdaki konu ile bağlantılı olarak müdahale projelerinin daha uzun süreli projeler olmasına özen gösterilmelidir.

Müdahale programlarında uygulayıcı başına düşen kişi sayısının yüksek olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Müdahale çalışmalarının daha verimli olabilmesi için uygulayıcı başına düşen kişi sayısı düşürülmelidir. Bir sonraki çalışmalarda, uygulayıcı başına en fazla düşebilecek kişi sayısının proje yürütücüleri ile paylaşılması önerilmektedir. Kendine zarar verme davranışı, sözel veya fiziksel tartışma yaşayan katılımcı yüzdeleri yüksek olan projeler bulunmaktadır. Özellikle bu bölgelerin belirlenip bölgedeki bireylerle daha çok öfke yönetimi, baş etme becerilerinin desteklenmesi konulu çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu nedenle projelerin sürekliliğinin sağlanıp sağlanamayacağı konusu önem kazanmaktadır. Bağımlılık müdahale projelerinde süreklilik çok önemlidir. Bu nedenle proje kabul aşamasında sürdürülebilirlik ile ilgili ölçütler daha iyi değerlendirilmelidir.

Projelerdeki hedef gruplarında hem denek hem de kontrol grubunun bir arada bulunduğu yüzdeler düşüktür. Ayrıca, sadece kontrol grubuna uygulanan bir çalışma bulunmamaktadır. Yapılan çalışmaların etkililik değerlendirmesinin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için kontrol grubu da çalışmanın bir parçası olmalıdır.

Projenin süresinin uzun olması ve oturum sayısının fazla olması müdahale projelerinde başarıyı artıran etkenler olarak belirlendiği için bir sonraki çalışmalarda projelerin oturum sayısının fazla olması ve sürenin uzun olarak belirlenmesi önerilmektedir. Müdahale projelerinde; ebeveynlere yönelik çalışmaların, öğrencilere yönelik çalışmalardan daha başarılı olduğu ve bireysel uygulanan projelerin, gruplara uygulanan projelerden daha etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynlere yönelik bireysel müdahale projelerinin uygulanmasının başarıyı arttıracığı değerlendirilmiştir.

Tablo 15: Müdahale Projelerinin Konu ve Hedef Kitle Dağılımı

Proje kodu	Konu Dağılımı	Hedef Kitle
BGM 36	204	100
BGM 59	205	109
BGM 72	203-205	109
BGM 120	203-204-205-206	100-101
BGM 132	208	108

Konu: 203:Atölye Çalışmaları, 204:Spor, 205:Yaşam Becerileri Eğitimi, 206:Stresle Başa Çıkma, 208:Eğitime Devamı Sağlama
Hedef Kitle:100:Öğrenciler,101:Aileler,108:Sokakta yaşayan/çalışan çocuklar,109:Madde kullanan bireyler

Tablo 16: Müdahale Projelerinin Tamamlanma Durumu

Proje kodu	Davranış Bilgisi Formu	İzlem 1	İzlem 2	İzlem 3	Program Bilgisi Formu
BGM 36	2	2	1	1	2
BGM 59	2	2	2	2	2
BGM 72	2	1	1	1	2
BGM 120	2	2	1	1	2
BGM 132	2	2	1	1	2

*Tüm formlar için 0:Yok 1:Var, eksik, 2: Var, tam olarak belirtilmiştir.

Tablo 17: Müdahale Projelerinin Yapısı

Proje kodu	Projenin tipi	Hedef grubu	Uygulayan kişi	Grubun niteliği	Yapılan dırılmış olma	Uygulanan aktivitenin sıklığı	İzleme formunun doldurulma sıklığı
BGM36.*A	1	1	1	3	2	1	4
BGM59	2	2	1	1	2	1	4
BGM72.*F	1	1/2	1	1	1	1	1
BGM72.*G	1	2	1	1	1	1	2
BGM72.*H	1	2	1	3	1	1	1
BGM120.*D	1	1	1	1	1	1	1/2/4
BGM120.*E	1	1	1	1	1	1	1
BGM120.*F	1	1	1	1	1	1	1/2/4
BGM120.*G	1	1	1	1	1	1	2
BGM120.*H	1	1	1	1	1	1	1
BGM120.*I	1	2	1	1	1	1	3
BGM120.*İ	1	1	1	1	1	1	1
BGM120.*J	1	2	1	1	1	1	2
BGM120.*K	1	2	1	1	1	1	2
BGM132	2	4	1	1	2	1	4

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Programın tipi 1: Grup, 2: Bireysel

Hedef grubu 1:Ebeveyn, 2:Öğrenci, 4:Hepsi öğrenci değil ama genç

Uygulayan kişi için 1: Proje çalışanı

Grubun niteliği 1:Denek grubu, 3:Hem denek hem kontrol grubu

Yapılandırılmış olma: 1: Evet 2: Hayır

Uygulanan aktivite sıklığı: 1:Haftada 1 veya daha sık, 2:İki haftada 1, 3:Üç haftada 1, 4:Ayda bir

İzleme formunun doldurulma sıklığı: 1:Haftada 1, 2:İki haftada 1, 3:Üç haftada 1, 4:Ayda bir, 5:Ayda birden fazla

Tablo 18: Müdahale Projelerinin Özellikleri

Proje kodu	Projeye katılan kişi sayısı	Tamamlayan kişi sayısı	Uygulayıcı başına kişi sayısı	Projenin süresi	Oturum sayısı
BGM36.*A	180	180	23	2	9 ay
BGM59	32	32	32	1 ay + takip	30
BGM72.*F	65	61	5	5	45
BGM72.*G	2	2	2	125	25
BGM72.*H	25	25	10	2	8
BGM120.*D	25	25	25	2	4
BGM120.*E	50	50	50	2	16
BGM120.*F	25	25	23	2	4
BGM120.*G	15	15	15	2	4
BGM120.*H	7	7	7	2	4
BGM120.*I	7	7	7	2	12
BGM120.*İ	13	13	13	2	4
BGM120.*J	15	15	15	2	6
BGM120.*K	15	15	15	2	6
BGM132	100	63	63	12	12

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 19: Müdahale Projelerine Katılanların Cinsiyet ve Yaş Özellikleri

Proje kodu	Cinsiyet				Yaş (Ort.±SS)
	Kadın		Erkek		
	N	%	N	%	
BGM36.*A	39	26	111	74	(17,18±3,74)
BGM59	2	6,3	30	93,8	(23,5±5,23)
BGM72.*F	3	4,9	58	95,1	(33,92±11,81)
BGM72.*G	0	0	2	100	(22±1,41)
BGM72.*H	1	4	24	96	(32,1±11,85)
BGM120.*D	11	50	11	50	(13,45±1,47)
BGM120.*E	9	18	41	82	(15,22±1,64)
BGM120.*F	7	21,2	26	78,8	(14,1±1,66)
BGM120.*G	10	66,7	5	33,3	(14,93±0,26)
BGM120.*H	7	100	0	0	(20,43±0,98)
BGM120.*I	4	57,1	3	42,9	(47,43±6,08)
BGM120.*İ	5	38,5	8	61,5	(17,62±1,04)
BGM120.*J	12	80	3	20	(41,13±5,04)
BGM120.*K	11	73,3	4	26,7	(36,47±4,32)
BGM132	51	51	49	49	(13,55±3,38)

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 20: Müdahale Projelerine Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Proje kodu	Eğitim durumu							
	İlköğretim öncesi		İlköğretim		Lise		Üniversite	
	N	%	N	%	N	%	N	%
BGM36.*A	3	5,8	40	76,9	9	17,3		
BGM59	3	10	16	53,3	11	36,7		
BGM72.*F	6	9,8	36	59	17	27,9	2	3,3
BGM72.*G			2	100				
BGM72.*H			16	64	8	32	1	4
BGM120.*D	4	18,2	18	81,8				
BGM120.*E			4	100				
BGM120.*F	4	12,1	29	87,9				
BGM120.*G			15	100				
BGM120.*H					7	100		
BGM120.*I			6	85,7	1	14,3		
BGM120.*İ			11	100				
BGM120.*J			2	13,3	8	53,3	5	33,3
BGM120.*K					4	26,7	11	73,3
BGM132					1	100		

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 21: Müdahale Projelerine Katılanların Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Proje kodu	Ekonomik durum	
	Kötü olanlar	
	N	%
BGM36.*A	50	33,3
BGM59	6	18,8
BGM72.*F	25	41
BGM72.*G	1	50
BGM72.*H	13	52
BGM120.*D	6	27,3
BGM120.*E	29	58
BGM120.*F	14	42,4
BGM120.*G	10	66,7
BGM120.*H	7	100
BGM120.*I	3	42,9
BGM120.*İ	3	23,1
BGM120.*J	7	46,7
BGM120.*K	7	46,7
BGM132	39	39

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 22: Arkadaşlar arası kullanıma Göre Dağılımı

Proje kodu	Arkadaşlar arasında uyuşturucu kullanımı					
	Yok		Çok az		Çok	
	N	%	N	%	N	%
BGM36.*A	130	86,7	19	12,7	1	0,7
BGM59			11	34,4	20	62,5
BGM72.*F	5	8,2	20	32,8	36	59
BGM72.*G			1	50		
BGM72.*H	1	4	9	36	15	60
BGM120.*D	14	63,6	6	27,3	2	9,1
BGM120.*E	40	80	10	20		
BGM120.*F	24	72,7	8	24,2	1	3
BGM120.*G	15	100				
BGM120.*H	7	100				
BGM120.*I	1	14,3	5	71,4	1	14,3
BGM120.*İ	6	46,2	4	30,8	3	23,1
BGM120.*J	4	26,7	9	60	2	13,3
BGM120.*K	2	13,3	12	80	1	6,7
BGM132	84	84	12	12	4	4

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 23: Kendine Zarar Verme Davranışına Göre Dağılımı

Proje kodu	Kendine zarar verme davranışı					
	Hayır		1-2 kez		3 veya daha fazla	
	N	%	N	%	N	%
BGM36.*A	138	92	10	6,7	2	1,3
BGM59	15	46,9	10	31,3	7	21,9
BGM72.*F	31	50,8	18	29,5	12	19,7
BGM72.*G	1	50	1	50		
BGM72.*H						
BGM120.*D	18	81,8	3	13,6	1	4,5
BGM120.*E	48	96	1	2	1	2
BGM120.*F	29	87,9	3	9,1	1	3
BGM120.*G	15	100				
BGM120.*H	7	100				
BGM120.*I	6	85,7	1	14,3		
BGM120.*İ	7	53,8	5	38,5	1	7,7
BGM120.*J	12	80	3	20		
BGM120.*K	12	80	3	20		
BGM132	88	88	9	9	3	3

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir

Tablo 24: Sözel veya Fiziksel Tartışma Sıklığına Göre Dağılımı

Proje kodu	Başkalarıyla sözel veya fiziksel tartışma yaşama sıklığı					
	Hiçbir zaman		Bazen		Çok sık	
	N	%	N	%	N	%
BGM36.*A	55	36,7	81	54	14	9,3
BGM59	3	9,4	17	53,1	11	34,4
BGM72.*F	9	14,8	46	75,4	6	9,8
BGM72.*G			2	100		
BGM72.*H						
BGM120.*D	1	4,5	16	72,7	5	22,7
BGM120.*E	20	40	28	56	2	4
BGM120.*F	5	15,2	20	60,6	8	24,2
BGM120.*G	13	86,7	2	13,3		
BGM120.*H	1	14,3	6	85,7		
BGM120.*I	2	28,6	3	42,9	2	28,6
BGM120.*İ	3	23,1	4	30,8	6	46,2
BGM120.*J	3	20	11	73,3	1	6,7
BGM120.*K	4	26,7	8	53,3	3	20
BGM132	30	30	53	53	17	17

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir

Tablo 25: Suç İşleme Sebebiyle Ceza Alma Sıklığına Göre Dağılımı

Proje kodu	Suç işleme sebebiyle ceza alma sıklığı					
	Hiçbir zaman		Bazen		Çok sık	
	N	%	N	%	N	%
BGM36.*A	145	96,7	5	3,3		
BGM59	9	28,1	17	53,1	6	18,8
BGM72.*F	13	21,3	19	31,1	29	47,5
BGM72.*G	1	50			1	50
BGM72.*H						
BGM120.*D	21	95,5	1	4,5		
BGM120.*E	50	100				
BGM120.*F	32	97	1	3		
BGM120.*G	15	100				
BGM120.*H	7	100				
BGM120.*I	6	85,7			1	14,3
BGM120.*İ	12	92,3	1	7,7		
BGM120.*J	14	93,3	1	6,7		
BGM120.*K	14	93,3	1	6,7		
BGM132	96	97	1	1	2	2

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 26: Alkol ve Madde Bağımlılığı Risk Değerlendirmesine Göre Dağılımı

Proje kodu	Ergende alkol bağımlılığı risk değerlendirmesi				Ergende madde bağımlılığı risk değerlendirmesi				Yetişkinde alkol bağımlılığı risk değerlendirmesi				Yetişkinde madde bağımlılığı risk değerlendirmesi			
	Orta riskli		Yüksek Riskli		Orta Riskli		Yüksek Riskli		Orta Riskli		Yüksek Riskli		Orta Riskli		Yüksek Riskli	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BGM36.*A	148	98,7									2	1,3	145	96,7	5	3,3
BGM59	32	100	6	20,7					29	100					32	100
BGM72.*F			8	13,1	10	16,4	3	4,9	58	95,1						
BGM72.*G			1	50	1	50			2	100						
BGM72.*H			6	25	3	12,5	1	4,2	23	95,8	1	4,2			1	100
BGM120.*D	20	95,2									1	4,8	20	95,2	1	4,8
BGM120.*E	49	98									1	2	50	100		
BGM120.*F	31	93,9									2	6,1	32	97	1	3
BGM120.*G	15	100											15	100		
BGM120.*H	7	100											7	100		
BGM120.*I					1	14,3	6	85,7	1	14,3						
BGM120.*İ	10	76,9									3	23,1	12	92,3	1	7,7
BGM120.*J			1	6,7	2	13,3	15	100								
BGM120.*K			1	6,7	5	33,3	10	66,7	5	33,3						
BGM132	100	100											99	99	1	1

*Bu değerlendirilmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 27: İzleme anketlerine Katılım Durumu

Proje kodu	İzlem 1 N	İzlem 2 N	İzlem 3 N
BGM36.*A	150	133	133
BGM59	32	32	32
BGM72.*F	3	1	
BGM72.*G	2	2	2
BGM72.*H	23	6	2
BGM120.*D	22	22	22
BGM120.*E	50	50	50
BGM120.*F	33	23	23
BGM120.*G	15	15	15
BGM120.*H	7	7	7
BGM120.*I	7	7	7
BGM120.*İ	13	13	13
BGM120.*J	15	15	15
BGM120.*K	15	15	15
BGM132	98	63	63

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 28: İzlem 1. ve İzlem 2.nin karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Proje kodu	İzlem 1 Ort.(SS)	İzlem 2 Ort.(SS)	İzlem 1-2	İzlem 1-2
BGM36.*A	7,23 (2,51)	7,54 (3,23)	,317	p>0.05
BGM59	17,34 (5,37)	14,59 (8,65)	,006	p<0.05
BGM72.*F	13,67 (3,79)	10 (0)	**U	
BGM72.*G	12,5 (7,78)	9 (0)	,639	p>0.05
BGM72.*H	14,56 (5,31)	12 (5,33)	,370	p>0.05
BGM120.*D	11,36 (6,43)	10,59 (5,88)	,026	p<0.05
BGM120.*E	14,1 (5,17)	12,32 (4,89)	,000	p<0.05
BGM120.*F	10,79 (4,89)	10,48 (4,75)	,107	p>0.05
BGM120.*G	4,33 (1,35)	3,53 (1,77)	,041	p<0.05
BGM120.*H	7,86 (4,3)	5,14 (2,12)	,144	p>0.05
BGM120.*I	13,29 (7,78)	11,86 (7,31)	,035	p<0.05
BGM120.*İ	14,31 (6,96)	12,62 (8,51)	,334	p>0.05
BGM120.*J	10 (4,96)	8,73 (4,2)	,052	p>0.05
BGM120.*K	10,87 (7,28)	9,33 (6,77)	,062	p>0.05
BGM132	8,5 (3,71)	6,05 (2,48)	,000	p<0.05

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**U: Uygunsuz veri girişi

Tablo 29: İzleme anketlerinden 1. ve 3.nün karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Proje kodu	İzlem 1 Ort(SS)	İzlem 3 Ort(SS)	İzlem 1-3	İzlem 1-3
BGM36.*A	7,23 (2,51)	7,7 (2,96)	,164	p>0.05
BGM59	17,34 (5,37)	15,37 (8,4)	,031	p<0.05
BGM72.*F	13,67 (3,79)		**U	
BGM72.*G	12,5 (7,78)	13,5 (4,95)	,705	p>0.05
BGM72.*H	14,56 (5,31)	9 (2,83)	,272	p>0.05
BGM120.*D	11,36 (6,43)	9,45 (4,55)	,001	p<0.05
BGM120.*E	14,1 (5,17)	9,76 (4,04)	,000	p<0.05
BGM120.*F	10,79 (4,89)	9,96 (4,49)	,003	p<0.05
BGM120.*G	4,33 (1,35)	2,53 (1,92)	,000	p<0.05
BGM120.*H	7,86 (4,3)	4,14 (3,24)	,147	p>0.05
BGM120.*I	13,29 (7,78)	10,14 (4,74)	,052	p>0.05
BGM120.*İ	14,31 (6,96)	12,62 (7,29)	,392	p>0.05
BGM120.*J	10 (4,96)	7,93 (4,03)	,075	p>0.05
BGM120.*K	10,87 (7,28)	8,27 (6,93)	,056	p>0.05
BGM132	8,5 (3,71)	8,37 (2,33)	,034	p<0.05

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**U: Uygunsuz veri girişi

Tablo 30: Projenin yararının 1. ve 2. izlem formuna göre karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Proje kodu	Projenin yararı İzlem1 Ort.(SS)	Projenin yararı İzlem2 Ort.(SS)	Projenin yararı İzlem1 ve İzlem2 farkı	Projenin yararı İzlem1 ve İzlem2 farkı
BGM36.*A	2,79 (0,5)	2,86 (0,51)	,475	p>0.05
BGM59	1,69 (0,93)	1,3 (0,56)	,628	p>0.05
BGM72.*F	2 (1)	3 (0)	**U	
BGM72.*G	2,5 (0,71)			
BGM72.*H	2,3 (0,56)	2,8 (0,45)	,374	p>0.05
BGM120.*D	2,41 (0,5)	2,77 (0,43)	,002	p<0.05
BGM120.*E	2,46 (0,65)	2,42 (0,81)	,761	p>0.05
BGM120.*F	2,52 (0,51)	2,96 (0,21)	,011	p<0.05
BGM120.*G	3 (0)	2,87 (0,52)	,334	p>0.05
BGM120.*H	2,86 (0,38)	2,86 (0,38)	**U	
BGM120.*I	1,57 (0,98)	1,86 (0,69)	,356	p>0.05
BGM120.*İ	1,46 (0,88)	1,85 (1,07)	,018	p<0.05
BGM120.*J	1,4 (0,91)	1,73 (0,8)	,096	p>0.05
BGM120.*K	1,4 (0,63)	1,6 (0,74)	,082	p>0.05
BGM132	2,44 (0,74)	2,56 (0,64)	,401	p>0.05

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**U: Uygunsuz veri girişi

Projenin yararının değerlendirilmesi için 0:Hiç yararlı değildi, 1: Biraz yararı oldu, 2: Yararlıydı, 3: Çok yararlıydı.

Tablo 31: Projenin yararının 1. ve 3. izlem formuna göre karşılaştırılması ve istatistiksel değerlendirilmesi

Proje kodu	Projenin yararı İzlem1 Ort.(SS)	Projenin yararı İzlem3 Ort.(SS)	Projenin yararı İzlem1 ve İzlem3 farkı	Projenin yararı İzlem1 ve İzlem3 farkı
BGM36.*A	2,79 (0,5)	2,89 (0,53)	,213	p>0.05
BGM59	1,69 (0,93)	1,53 (1,02)	,282	p>0.05
BGM72.*F	2 (1)		**U	
BGM72.*G	2,5 (0,71)	2 (0)	,500	p>0.05
BGM72.*H	2,3 (0,56)	3,5 (0,71)	,500	p>0.05
BGM120.*D	2,41 (0,5)	2,82 (0,66)	,016	p<0.05
BGM120.*E	2,46 (0,65)	2,78 (0,65)	,012	p<0.05
BGM120.*F	2,52 (0,51)	3 (0)	,005	p<0.05
BGM120.*G	3 (0)	2,93 (0,26)	,334	p>0.05
BGM120.*H	2,86 (0,38)	2,86 (0,38)	**U	
BGM120.*I	1,57 (0,98)	2,14 (0,38)	,103	p>0.05
BGM120.*İ	1,46 (0,88)	1,92 (1,04)	,008	p<0.05
BGM120.*J	1,4 (0,91)	1,73 (1,03)	,313	p>0.05
BGM120.*K	1,4 (0,63)	2 (0,84)	,014	p<0.05
BGM132	2,44 (0,74)	1 (0)		

*Bu değerlendirmede uygulanan her bir program ayrı bir proje olarak değerlendirilmiştir.

**U: Uygunsuz veri girişi

Projenin yararının değerlendirmesi için 0:Hiç yararlı değildi, 1:Biraz yararı oldu, 2: Yararlıydı, 3: Çok yararlıydı.